

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**Metody sbírání
a uchovávání
pohyblivého obrazu
v České republice**

Magisterská diplomová práce

NELA KLAJBANOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Míčová

Ústav hudební vědy
Teorie interaktivních médií

Brno 2023

MUNI
ARTS

Bibliografický záznam

Autor:	Nela Klajbanová Filozofická fakulta Masarykova univerzita Ústav hudební vědy
Název práce:	Metody sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu v České republice
Studijní program:	Teorie interaktivních médií
Studijní obor:	Teorie interaktivních médií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavlína Míčová
Rok:	2023
Počet stran:	86
Klíčová slova:	pohyblivý obraz, videoart, kinematografie, výtvarné umění, archivace, distribuce, sbírání, paměťové instituce, Národní filmový archiv, Videoarchiv

Bibliographic record

Author: Nela Klajbanová
Faculty of Arts
Masaryk University
Department of Musicology

Title of Thesis: Methods of Collecting and Preservation of Moving Image in the Czech Republic

Degree Programme: Theory of Interactive Media

Field of Study: Theory of Interactive Media

Supervisor: Mgr. Pavlína Míčová

Year: 2023

Number of Pages: 86

Keywords: moving image, videoart, cinematography, archiving, preservation, distribution, collecting, memory institutions, National Film Archive, Videoarchiv

Anotace

Práce se věnuje zmapování jednotlivých oblastí vývoje a současné praxe metodických postupů sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu v České republice, a to u veřejných sbírkotvorných institucí (Národní galerie Praha, Moravská galerie, Galerie moderního umění v Hradci Králové, Galerie hlavního města Prahy) a v projektu Videoarchiv Národního filmového archivu. Práce popisuje současný stav a metody sbírání a dlouhodobého uchovávání pohyblivého obrazu, potažmo také jeho zpřístupňování, a sleduje výsledky výzkumného projektu Videoarchiv NFA, který byl realizován v reakci na dosavadní absenci metodických postupů pro dlouhodobou archivaci a zpřístupnění audiovizuálních děl mimo kontext kinematografie v českých kulturních institucích.

Abstract

The thesis is dedicated to mapping individual areas of development and current practices of collecting and preserving moving image in the Czech Republic, at public institutions (National Gallery Prague, Moravian Gallery in Brno, Gallery of Modern Art in Hradec Králové, Prague City Gallery) and the Videoarchiv project of the National Film Archive. The thesis describes the current state and methods of collecting, archiving and accessibility of moving image at these institutions, while following the outputs of the National Film Archive's Videoarchiv research project, which was developed in response to the long-term absence of methodological procedures for archiving and accessibility of audiovisual works outside of the cinematography context in Czech cultural institutions.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma **Metody sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu v České republice** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v textu a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 1. srpna 2023

.....
Nela Klajbanová

Poděkování

Ráda bych poděkovala za trpělivé vedení práce *Metody sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu v České republice* Pavlíně Míčové, za poskytnutí rozhovoru Sylvě Polákové, za cenné konzultace Lence Střelákové, za pomoc a podporu Veronice Zapatové, Markétě Poláškové, Alexandru Jančíkovi a Anně Davidové.

Obsah

Seznam zkratk	13
1 Úvod	15
1.1 Stav bádání	18
1.2 Metodologie.....	20
1.3 Zhodnocení literatury a zdrojů	21
2 Otázky k archivaci a sbírání pohyblivého obrazu – diskuze a kolokvia v ČR 2012–2022	25
2.1 PAF – Pohyblivé obrazy a Jiné vize.....	25
2.2 etc. galerie – Neklid obrazu: Meze pohybu, Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem.....	31
2.3 Vašulka Kitchen Brno – Archiv, Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu	34
2.4 Muzeum umění Olomouc – New Media Museums: Creating Framework for Preservation and Collecting Media Arts in V4.....	37
3 Akvizice, licence, archivace a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu – veřejné sbírkotvorné instituce v ČR	41
3.1 Galerie moderního umění v Hradci Králové (GMU)	42
3.2 Galerie hlavního města Prahy (GHMP).....	46
3.3 Národní galerie (NGP).....	50
3.4 Moravská galerie (MG).....	54
4 Národní filmový archiv (NFA) – Videoarchiv	58
4.1 Sbírkový fond.....	60
4.2 Metodika a její uplatnění.....	63
4.3 Dokumentace, archivace a zpřístupnění.....	65
4.4 Distribuce	69
4.5 Publikace	72
5 Závěr	74
Resumé	78

Summary	79
Résumé	80
Použité zdroje	81

Seznam zkratk

GMU	- Galerie moderního umění v Hradci Králové
GHMP	- Galerie hlavního města Prahy
MUO	- Muzeum umění Olomouc
NGP	- Národní galerie Praha
NFA	- Národní filmový archiv
VKB	- Vašulka Kitchen Brno
VVP AVU	- Vědecko-výzkumné pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze

1 Úvod

Umění pohyblivého obrazu tvoří nedílnou součást současné umělecké praxe a dějin umění. Česká republika je významným střediskem tvorby videoartu už od 70. let 20. století (nebo také období „průkopníků“ českého videoartu, např. Radka Pilaře, Petra Skaly nebo tvůrčí skupiny Independent video art Prague, do níž patřili tvůrci Miroslav Klivar, Jaroslav Pavelka nebo Zdenka Čechová).¹ Ačkoliv je práce s různými formami umění pohyblivého obrazu v praxi umělecké tvorby v České republice zakotvena více než pět dekad, neexistovala zde žádná sbírkotvorná instituce, která by systematicky sbírala a uchovávala právě díla z oblasti umění pohyblivého obrazu nebo se zaměřovala výhradně na tato díla.

Díla pohyblivého obrazu, která vznikají především v oblasti výtvarného umění, jsou určena pro prezentaci v galeriích, muzeích či v kinosálech. Vzhledem ke svému formátu se tak nacházejí na pomezí dvou provozů, a to kinematografie a výtvarného umění.² Není proto jasné, jaký typ instituce by měl tato díla sbírat a uchovávat – zda je to úloha institucí galerijního a muzejního typu, nebo filmových archivů. V případě sbírání a uchovávání děl pohyblivého obrazu (ale také nových médií obecně) je problematické především rychlé zastarávání technologií, na nichž jsou tato díla závislá, takže hrozí jejich degradace a ztráta.

„[...] mediální umění je závislé na technologiích, které rychle stárnou a stávají se obtížně dostupnými. Mnohá díla proto v krátké době ztrácejí možnost být vystavována, nebo dokonce nenávratně mizí. Hrozí tak, že ztratíme důležitou součást dědictví

¹ MAZANEC, Martin. VÝZKUMNÝ PROJEKT: ČESKÝ VIDEOART: Od programu k formě. A2 [online]. 2008, (46) [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://www.advojka.cz/archiv/2008/49/vyzkumny-projekt-cesky-videoart>>.

² NAKI II – Audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie: dokumentace, archivace a zpřístupnění. *Národní filmový archiv: Výzkumné projekty* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/veda-a-vyzkum/projekty/>>.

*postindustriální digitální kultury, protože systematická metodika jejího uchovávání a dokumentace dosud neexistuje.*³

Ačkoliv lze v zahraničí nalézt řadu inspirativních modelů, jak díla pohyblivého obrazu systematicky sbírat a dlouhodobě uchovávat a jak může vypadat spolupráce mezi institucemi z oblastí kinematografie a výtvarného umění,⁴ v České republice je situace stále nejasná a je obestřena otázkami, které se s charakterem umění pohyblivého obrazu filmu a videa pojí. V posledních několika letech však v této oblasti došlo k novým iniciativám, které by mohly přispět k systematictější praxi při nakládání s pohyblivým obrazem.

Předkládaný text mapuje vývoj při hledání vhodných modelů práce s pohyblivým obrazem a zodpovědnosti za jeho péči. Díky dílčím iniciativám, které se této problematice věnovaly formou pořádání diskuzí a kolokvií, se konkrétní nedostatky současného stavu a metod, které se při zacházení s daným médiem uplatňovaly, postupně zpřehledňovaly. Tyto dosavadní snahy, které na alarmující situaci nedostatečné péče a zastoupení ve sbírkách veřejných institucí upozorňovaly, se zároveň staly výchozími body při hledání a uplatňování dalších kroků, které by alespoň částečně vedly k řešení současného stavu.

Práce dále zachycuje aktuální stav a praxi sbírání a uchovávání děl pohyblivého obrazu ve sbírkotvorných galerijních institucích a archivech v České republice, přičemž také sleduje vyvíjené aktivity těchto institucí spjaté s jeho prezentací a

³ Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu: Mezinárodní kolokvium. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

⁴ *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy*, vypracovaná NFA, jako výzkumné projekty a příklady dobré praxe, které byly při sestavování metodiky zohledněny a které se věnují problematice digitální archivace mediálního umění, uvádí informační zdroj o péči mediálního umění Matters in Media Art, Laboratory for Antiquated Video Systems při centru umění a médií ZKM Karlsruhe, projekt Variable Media Questionnaire nebo platformu pro mediální umění LIMA. *Metodika digitalizace audiovizuálních děl. Zpřístupnění sbírek NFA v současných technologických podmínkách*. Národní filmový archiv [online]. 2014. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://nfa.cz/wp-content/uploads/2014/08/Methodika_digitalizace_NFA_srpen2014.pdf

zpřístupňováním. Konkrétně se zaměřuje na Národní galerii v Praze (dále NGP), Moravskou galerii (dále MG), na Galerii hlavního města Prahy (dále GHMP), Galerii moderního umění v Hradci Králové (dále GMU) a na Národní filmový archiv (dále NFA). Zkoumaným polem jsou instituce, které jsou paměťové, sbírkotvorné a jejich posláním je uchovávat české kulturní dědictví v oblastech výtvarného umění nebo kinematografie. Jeví se tak jako logickou volbou při otázce, kdo by se u nás měl systematickému sbírání děl pohyblivého obrazu věnovat a zajišťovat jejich dlouhodobé uchování. Zástupci jmenovaných institucí se též významnou měrou podíleli na diskuzích v této oblasti nebo na realizaci praktických kroků pro další rozvoj zajištění tohoto typu děl.

Sledovaný vývoj je ohraničen roky 2012–2022, kdy se odehrály klíčové diskuze, které danou problematiku pojmenovávaly a které iniciovaly další kroky v hledání možných východisek a postupů řešení. V tomto období byly současně vyvíjeny a realizovány také nové aktivity, které k dalšímu směřování významně přispěly.

Tato práce vychází ze skutečnosti, že aktivity v oblasti sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu v České republice byly v tomto období nedostatečné a dosud neexistovala žádná komplexní metodika, která by postupy v těchto oblastech systematizovala a případně také standardizovala. Pro vývoj v této oblasti byla určující realizace výzkumného projektu Národního filmového archivu s názvem *Audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie: dokumentace, archivace a zpřístupnění* (dále Videoarchiv),⁵ jehož výsledkem je mj. zpracovaná metodika pro uchovávání, dokumentaci a zpřístupnění pohyblivého obrazu, která je uplatnitelná i v dalších institucích paměťového charakteru.

Cílem práce je popsat současný stav a dosavadní metody aplikované ve vytyčených oblastech a dojít k závěrům, jakým způsobem by bylo možné nové poznatky implementovat v dalších českých institucích, případně jaké jsou možné modely či kroky při řešení současného problému a směru dalšího bádání.

⁵ *Videoarchiv NFA* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/projekt/>>.

1.1 Stav bádání

Diplomová práce vychází z předchozího výzkumu, kterému jsem se věnovala v rámci své bakalářské práce *Současné umění pohyblivého obrazu filmu a video a jeho distribuční metody v České republice*⁶ (2016) a na jehož závěry částečně navazuje. Práce vycházela z předpokladu, že v České republice neexistuje instituce, která by systematicky archivovala či distribuovala současné umění pohyblivého obrazu. Závěr, který tuto tezi potvrdil, byl formulován na základě zmapování aktivit institucí různého typu, které s pohyblivým obrazem pracují,⁷ a také na základě vedení polostrukturovaných rozhovorů s jejich zástupci. Závěrem práce bylo, že aktivity těchto institucí byly v dané oblasti pouze fragmentární. Nejrozsáhlejší činnost na tomto poli vykonávalo Vědecko-výzkumné pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze (dále VVP AVU) se svou sbírkou Videoarchiv, které si však bylo vědomo její dlouhodobé neudržitelnosti (především kvůli nedostatku potřebných nástrojů, personálního či technického zajištění nebo ucelené metodiky) a čekalo na iniciativu větších institucí, které by jejich sbírku převzalo do péče.⁸ V rámci předchozího výzkumu publikovaného v mé bakalářské práci navazuje tato práce na témata spjatá se sbíráním a uchováváním pohyblivého obrazu ve veřejných institucích, a sleduje tak ze zkoumaného vzorku především vývoj situace v NFA a VVP AVU.

⁶ KLAJBANOVÁ, Nela. *Současné umění pohyblivého obrazu filmu a videa a jeho distribuční metody v České republice* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/hniigk/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Martin Mazanec, Ph.D.

⁷ Národní filmový archiv, Vědecko-výzkumné pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze, soukromá sbírka Marek, komerční galerie hunt kastner, internetová platforma Artyčok.TV a kurátorská platforma PAF.

⁸ Správkyně Videoarchivu Sláva Sobotovičová jmenuje konkrétně Národní galerii. KLAJBANOVÁ, Nela. *Současné umění pohyblivého obrazu filmu a videa a jeho distribuční metody v České republice* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/hniigk/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Martin Mazanec, Ph.D.

Zohledňovanou diplomovou prací, která je relevantní k tématu této práce, je magisterská práce *Sbírky videoartu. Komparace sbírkotvorné činnosti v České republice a zahraničí*⁹ Svatavy Doubkové z roku 2019, jež se pokusila popsat a porovnat tehdejší aktuální praxi v oblasti sbírání videa v tuzemsku a zahraničí. Autorka se zaměřila především na zkoumání kritérií pro posuzování výběru děl zařazených do sbírek a reprezentativnosti děl zastoupených v českých sbírkách. Vedle veřejných sbírkotvorných institucí se věnovala také soukromým či nezávislým galeriím, kterým se ve svém výzkumu k této práci nevěnuji. Posouzení reprezentativnosti děl se v práci nepodařilo naplnit, autorka v ní došla k závěru, že „*aktivity spojené se sbírkotvornou činností jsou v českém prostředí poměrně nerozvinuty*“¹⁰. Práce byla publikována v roce 2019, tedy v době, kdy NFA obdržel podporu pro zahájení výzkumného projektu Videoarchiv, který byl právě v přípravné fázi. V závěru práce tak autorka s vědomím nadcházející realizace projektu NFA konstatuje, že „*současný stav sbírkotvorné činnosti prochází výraznými změnami a situace uchovávání pohyblivého obrazu se obrací k lepšímu*“¹¹.

Výzkum současné situace uchovávání a sbírání, potažmo také zpřístupňování pohyblivého obrazu, se opíral především o data z veřejných diskuzí (viz 2. kapitola), ze kterých jsou ve vybraných případech k dispozici zvukové a audiovizuální záznamy, nebo o studie a články navazující na dané události (viz *Zhodnocení literatury a zdrojů*). V těchto zdrojích se v reakci na dosavadní absenci metod a aktivit ve zmíněných oblastech objevují možná východiska k dalšímu postupu, jednotlivá témata spjatá s řešenou problematikou zde ovšem vystupují příliš fragmentárně a nahodile. Situace se také průběžně proměňovala, například s ohledem na personální zastoupení jednotlivých institucí. Tato práce si proto klade za cíl situaci, ale i její vývoj v posledních deseti letech zpřehlednit a z aktuálně dostupných informací co nejpřesněji popsat současné aktivity v této oblasti.

⁹ DOUBKOVÁ, Svatava. *Sbírky videoartu. Komparace sbírkotvorné činnosti v České republice a zahraničí* [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/h2fxos/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavlína Míčová.

¹⁰ Tamtéž, s. 74.

¹¹ Tamtéž, s. 73.

Výzkumu v oblasti dokumentace, archivace a zpřístupnění se věnoval projekt Videoarchiv. Předložená práce sleduje, jaký je přínos výsledků projektu pro dosavadní a budoucí stav ve zmíněných oblastech. K tomuto výzkumnému projektu jsem na konci roku 2021 vedla detailní rozhovor s hlavní ředitelkou projektu, Sylvou Polákovou, jehož část byla publikována v online časopise o vizuálním umění Artalk.cz,¹² přičemž celý přepis rozhovoru sloužil jako jeden z klíčových zdrojů pro tuto práci.

1.2 Metodologie

Východiskem pro práci je zmapování současného stavu a užívaných metod v oblasti sbírání a archivační péče o pohyblivý obraz v České republice. Určujícím je pro téma vznik výzkumného projektu NFA Videoarchiv. Výzkum práce vychází z tvrzení, že ucelená metodologie, stejně jako adekvátní nástroje pro dlouhodobou péči, zde dosud absentovala, a předpokládá, že metody sbírání pohyblivého obrazu jsou u veřejných sbírkotvorných institucí nedostatečné. V rámci výzkumu si práce pokládá otázky, jaký je stav a praxe sbírání a péče o umění pohyblivého obrazu ve veřejných institucích, které mají tato díla zařazena ve sbírkách? Jak se postojí k jejich sbírání a uchovávání proměňovaly a vyvíjely? Jakým způsobem mohou výsledky výzkumného projektu Videoarchiv ovlivnit praxi při zacházení s pohyblivým obrazem ve zmíněných institucích? Jak by mohl vypadat model pro dlouhodobou péči napříč institucemi v České republice?

Mapování metod dlouhodobého uchovávání pohyblivého obrazu se omezuje především na „digitálně zrozená“ díla¹³, zohledňuje okrajově také problematiku spjatou s uchováváním fyzických komponentů děl pohyblivého obrazu a jejich zastaráváním.

¹² KLAJBANOVÁ, Nela. Sylva Poláková: Jedinečnost technicky reprodukovatelného díla je protimluv. *Artalk.cz* [online]. 22. 11. 2021 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/22/sylva-polakova-jedinecnost-technicky-reprodukovatelneho-dila-je-protimluv>>

¹³ Mezinárodně užívaný pojem pro díla, která vznikla jako digitální, je „born digital“. Termín „digitálně zrozený,“ se kterým v této práci operuji, používá ve svém textu *Konečnost a nekonečnost uměleckého díla ve sbírkách a v jiných souvislostech (Vašulkova kuchyňská kniha #1)* Miloš Vojtěchovský. NFA užívá pojem „nativně digitální díla“.

Sledovaný vývoj situace je časově vymezen na období 2012–2022. Výzkumné otázky budou ověřovány skrze kvalitativní výzkum založený na sběru dat z dostupných dokumentů a databází jednotlivých zkoumaných institucí a z dostupných záznamů z diskuzních kulatých stolů, které se k tomuto tématu odehrály. V závěru práce by mělo dojít k zodpovězení výzkumných otázek, vyhodnocení předpokladů práce, případně uvedení dalších otázek, pokud nějaké z výzkumu vyplynou, a vyhodnocení možných řešení, která by byla aplikovatelná napříč institucemi.

1.3 Zhodnocení literatury a zdrojů

K problematice vztahující se k otázkám spjatých s nakládáním s pohyblivým obrazem v České republice neexistuje žádná ucelená odborná literatura, která by se k ní detailněji vztahovala. Kromě již uvedených diplomových prací výzkum pracuje s články a odbornými studii publikovanými v časopisech a sbornících, které se témat dotýkají. Významnou částí zdrojů, z nichž práce čerpá, jsou již zmíněné přepisy rozhovorů či diskuzí nebo jejich audio a audiovizuální záznamy, které se staly cennými zdroji při objasnění postojů zkoumaných institucí, ale i k popisu metod, se kterými při nakládání s pohyblivým obrazem pracují. Zároveň také zpřehledňují vývoj, jaký se ve zkoumané oblasti odehrál. Při zkoumání reprezentace pohyblivého obrazu ve sbírkách institucí jsem vycházela především z online databází, tiskových zpráv, výročních zpráv a dalších zveřejněných dokumentů na webových stránkách institucí. Častým problémem, na který jsem při rešerši informací narážela, byly zastaralé stránky a zdroje, které jsou již nefunkční. Databáze online sbírek zahrnovala díla pohyblivého obrazu jen z části nebo vůbec, z diskuzí je však zřejmé, že sbírky tento typ děl obsahují, z čehož je možné usoudit, že jsou databáze neaktuální nebo nekompletní.

Literatura vztahující se k oblasti historie nebo nakládání s pohyblivým obrazem v České republice dlouhodobě absentovala. Pro kontextualizaci pohyblivého obrazu v České republice se stala klíčovou až nová publikace *Mapování pohyblivého obrazu*.

*Média, aktéři a místa v českém prostředí*¹⁴, kterou NFA v rámci projektu Videoarchiv vydal v loňském roce (podrobněji se publikaci věnuje 4. kapitola) a která významně přispívá k vědomí svébytnosti média pohyblivého obrazu v rámci českého institucionálního prostředí.

Z dostupné literatury byl pro výzkum práce klíčový sborník textů *VASULKA KITCHEN: Vašulkova kuchyňská kniha #1*,¹⁵ vydané v roce 2020 Centrem umění nových médií – Vašulka Kitchen Brno u příležitosti pořádání kolokvia *Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu* (2019), které se snažilo podnítit další uvažování o stávající i budoucí situaci novomediálních uměleckých děl, zejména v českých sbírkách, galeriích a muzeích. Sborník textů zahrnoval vybrané příspěvky připravované pro kolokvium. Editor publikace Miloš Vojtěchovský v úvodu sborníku uvádí, že do sborníku nejsou zařazeny všechny příspěvky z kolokvia, a to kvůli omezeným prostředkům a snaze o snížení uhlíkové stopy.¹⁶ Z příspěvků prezentovaných na kolokviu je také dostupných několik audiozáznamů.¹⁷ Záznamy příspěvků, které by byly pro tuto práci relevantní, bohužel dostupné nejsou. K řešení problematice této práce se vztahuje text slovenského umělce, výzkumníka a zakladatele portálu Monoskop Dušana Baroka *Prístupy k uchovávaní súčasného umenia – Video, inštalácie, digitálne umenie otázky mediálnej konzervácie*,¹⁸ který se, stejně jako další příspěvky v publikaci, zaměřuje na otázky spjaté se sbíráním a uchováváním nových médií. Tato dílčí kapitola je však přínosná především proto, že je zaměřena také na video a digitální umění. Jsou zde uvedeny konkrétní příklady mezinárodních iniciativ podněcující výzkumy metodik a další

¹⁴ MAZANEC, Martin a Sylva POLÁKOVÁ, ed. *Mapování pohyblivého obrazu. Média, aktéři a místa v českém prostředí*. Praha: Národní filmový archiv, 2022. ISBN 978-80-7004-199-4.

¹⁵ VOJTĚCHOVSKÝ, Miloš, ed. *Vašulkova kuchyňská kniha #1*. Brno: Vašulka Kitchen Brno, 2020. ISBN 978-80-907763-4-0.

¹⁶ Tamtéž. s. 9.

¹⁷ *Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu. Vašulka Kitchen Brno* [online]. 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

¹⁸ Tamtéž, s. 29–49.

postup v prezervaci a katalogizaci pohyblivého obrazu a také příklady zahraničních institucí s dlouhodobě zavedenou a fungující metodikou.

Dalším významným zdrojem k řešené problematice je online databáze textů a záznamů z prezentací, diskuzí a workshopů *New Media Museums //Proceedings//: Collecting and Preserving Media Arts*.¹⁹ Databázi publikovalo v roce 2022 Muzeum umění Olomouc (dále MUO) v rámci již ukončeného projektu *New Media Museums: Creating Framework for Preserving and Collecting Media Arts in V4*, které se věnovalo sdílení zkušeností napříč mezinárodními institucemi s vytvářením sbírek děl nových médií a jejich uchováváním.²⁰

Pro práci je důležitý také text *Dlouhodobé digitální uchovávání v kurátorském životním cyklu mediálního umění* (2022)²¹, jehož autorem je vedoucí digitálních kurátorů v Národním filmovém archivu Michal Klodner. Ten se dané problematice dlouhodobě věnuje a podílel se mj. na tvorbě metodiky uchovávání, dokumentace a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu v rámci projektu Videoarchiv.

Situaci v oblastech uchovávání a sbírání pohyblivého obrazu též přehledně a aktuálně shrnul článek Noemi Purkrábkové *O životě a smrti pohyblivých obrazů*,²² který vyšel v roce 2022 v časopise o umění ART ANTIQUES. Autorka pro článek zpovídala zástupce veřejných sbírkotvorných institucí (MG, NGP, GHMP, GMU), kteří se vyjadřovali k aktivitám v dané oblasti a ke konkrétním problémům s ní spjatých (např. způsobu licencování).

¹⁹ *New Media Museums //Proceedings// : Collecting and Preserving Media Arts. New Media Museums* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://newmediamuseums.multiplace.org/proceedings>>.

²⁰ Záznamy z dílčích aktivit jsou dostupné u jednotlivých projektů viz NEW MEDIA MUSEUMS: Creating Framework for Preserving and Collecting Media Arts in V4. *Central European Art Database* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <http://cead.space/Detail/projects/3797/lang/cs_CZ>.

²¹ KLODNER, Michal. Dlouhodobé digitální uchovávání v kurátorském životním cyklu mediálního umění. In: *New Media Museums: Collecting and Preserving Media Arts* [online]. Muzeum umění Olomouc, 2022 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <<https://newmediamuseums.multiplace.org/klodner>>.

²² PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 44–43.

2 Otázky k archivaci a sbírání pohyblivého obrazu – diskuze a kolokvia v ČR 2012–2022

Projektu Videoarchiv, jehož výstupem je mj. zpracovaná *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy*²³, dokončená v roce 2022, předcházela řada iniciativ a událostí, které měly na dlouhodobou absenci metodiky pro uchovávání a zpřístupnění pohyblivého obrazu v České republice poukázat, reflektovat její potřebnost napříč tuzemskými institucemi různého charakteru a zázemí a nacházet možné kroky k jejímu vytvoření nebo nastítnit další možné postupy k systematizaci těchto metod. Cílem této kapitoly je zmapovat vývoj tohoto dění v posledním desetiletí, v letech 2012–2022, a popsat, jakým způsobem se přístupy k dané problematice proměňovaly.

2.1 PAF – Pohyblivé obrazy a Jiné vize

V roce 2012 začala kurátorská platforma PAF²⁴ pořádat v rámci festivalu PAF Olomouc (Přehlídka filmové animace a současného umění, v té době ještě Přehlídka

²³ Metodika je volně dostupná ke stažení na webu projektu *Videoarchiv* NFA: <<https://videoarchiv-nfa.cz/metodika/>>.

²⁴ PAF je kurátorská, publikační a distribuční platforma. Mezi hlavní události, které PAF pořádá, patří festival PAF Olomouc, dále pak PAF Ostopovice, PAF New York, PAF Praha a PAF Londýn. PAF dlouhodobě reflektuje tvorbu pohyblivého obrazu v rozličných prostředích jeho uplatnění a věnuje se otázkám spjatým s prezentací, archivací, kurátorstvím a distribucí pohyblivého obrazu. Od roku 2007 pořádá soutěž pohyblivého obrazu *Jiné vize CZ*. PAF [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <www.pifpaf.cz>.

animovaného filmu)²⁵ a pod programovou sekci Jiné vize²⁶ diskuzní kulaté stoly na téma archivace, produkce, prezentace a distribuce děl pohyblivého obrazu filmu a videa v kontextu současného umění. Diskuze byly iniciovány v návaznosti na dlouhodobý zájem PAFu o dané oblasti, ale také s ohledem na otázky vyvstávající při realizaci vlastních distribučních aktivit (spjatých především s prezentacemi děl ze soutěže Jiné vize CZ)²⁷ a při archivaci uváděných děl kvůli dílčím prezentacím.²⁸ Diskuzí moderovaných Matějem Strnadem, jenž aktuálně působí jako vedoucí kurátor sbírek Národního filmového archivu, se účastnili experti i praktici, kteří se práci s pohyblivým obrazem věnují. Jednalo se především o umělce, kurátory či zástupce distribučních společností, sbírek uměleckých a filmových institucí či archivů. Problematiku spjatou s distribucí,

²⁵ PAF dříve označoval zkratkou názvu prosincového festivalu Přehlídka animovaného filmu. Od roku 2015 se vzhledem k dalším aktivitám organizátorů festivalu používá heslovitý název PAF pro kurátorskou platformu a pro prosincový festival se s ohledem na směřování vlastní dramaturgie (ale také rozrůstání událostí do jiných měst) ustanovil název PAF Olomouc s podtitulem Přehlídka filmové animace a současného umění.

²⁶ PAF od roku 2007 v rámci této sekce pořádá především soutěž českého pohyblivého obrazu s názvem Jiné vize CZ (dříve Jiné vize), přičemž jednou z podmínek přijetí díla do soutěže je to, že vzniklo v české produkci.

²⁷ Distribuci, resp. prezentaci vybraných děl a projekčních pásem (včetně kurátorských pásem Jiné vize CZ) se PAF věnuje dlouhodobě, a to v rámci dalších festivalů a událostí v ČR i po celém světě (ať už se jedná o vlastní projekty PAFu, nebo o spolupráce s dalšími subjekty). V letech 2016–2017 realizoval PAF za podpory Státního fondu kinematografie distribuční projekt nazvaný PAF Aport, který se soustředil na nabídku a prezentaci monografických a kurátorských pásem českého pohyblivého obrazu. Jedním z jeho cílů bylo distribuci více systematizovat. K projektu vznikla samostatná webová stránka, kde byla zveřejněna nabízená pásma a díla, především se pak PAF v rámci projektu zaměřil na vývoj licenčních smluv a ošetření autorských práv. Právní služby k projektu poskytl advokát Ivan David, který se zaměřuje na autorské právo (v roce 2020 vyšla jeho kniha *Filmové právo: autorskoprávní perspektiva*), a který spolupracoval také na projektoru Videoarchiv NFA. Současná distribuční nabídka Distribuce PAF zahrnuje projekční pásma, samostatné tituly filmů a videí a audiovizuální performance.

Distribuce. PAF [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <<https://pifpaf.cz/distribuce/>>.

²⁸ Od roku 2012 profesně působím v platformě PAF, od roku 2014 mimo jiné jako koordinátorka soutěže Jiné vize CZ, v současnosti také jako kurátorka celoročního a festivalového programu. Můj zájem o problematiku týkající se oblastí archivace či distribuce pohyblivého obrazu a dalších příbuzných oblastí vychází z mých zkušeností a z mého působení v této platformě. Organizačně jsem se podílela na diskuzích pořádaných platformou PAF a na události *Pohyblivé obrazy* uvedených v této kapitole. Reflexe aktivit se proto opírá také o vlastní výzkum a praxi v daných oblastech z mého působení v platformě PAF.

archivací a s možnými způsoby akvizice a prodeje či prezentace pohyblivého obrazu v České republice reflektovala událost *Pohyblivé obrazy*, která se konala v roce 2016 v pražské Galerii AMU při příležitosti realizované výstavy *Jiné vize CZ (2007–2015)*. Ta skrze výstavní prezentaci 90 děl (9 kompletních kurátorských pásem)²⁹ ze soutěže *Jiné vize CZ* rekapitulovala tehdejší vývoj a podobu současného českého pohyblivého obrazu.³⁰ V rámci události *Pohyblivé obrazy* se během jednoho dne³¹ uskutečnily tři diskuzní kulaté stoly s názvy *Události*, *Galerie* a *Veřejné sbírky*.

Diskuze *Události* byla věnována prezentaci pohyblivého obrazu, jež je spjata s relokací filmu a videa.³² Předmětem debaty byly různorodé přístupy k prezentačním módům, situacím a podobám pohyblivého obrazu. *Události* moderovala Sylva Poláková (NFA), hosty byli historička umění Terezie Nekvindová (VVP AVU), pedagogové a umělci Tomáš Svoboda (AVU, tranzitdisplay)³³, Martin Blažiček (CAS FAMU), kurátor a teoretik umění Karel Císař (UMPRUM).³⁴

Druhá z diskuzí, *Galerie*, navazovala na předchozí téma prezentací pohyblivého obrazu a jejich situování do galerií a kinosálů a zabývala se tehdejším stavem tuzemského trhu s pohyblivým obrazem – jeho sbíráním a archivací v soukromých sbírkách

²⁹ Soutěž *Jiné vize CZ* každoročně vyhláší otevřenou výzvu pro umělce a umělkyně k přihlašování soutěžních děl. Každý rok je přizván jiný kurátor či kurátorka, který vybírá 10 z přihlášených děl, z nichž sestavuje jak projekční pásmo pro kinoprezentaci, tak i samostatnou výstavu. V obou situacích, tedy v galerijní i projekční, je tento výběr poprvé představen na prosincovém festivalu PAF Olomouc. Projekční pásmo je dále prezentováno i v průběhu následujícího roku u příležitosti dílčích aktivit PAFu.

³⁰ Kurátorkou výstavy *Jiné vize CZ (2007–2015)* v GAMU byla společně s platformou PAF teoretička umění a nových médií Lenka Štřeláková, která zároveň kurátorovala soutěžní výběr *Jiných vizí* v roce 2015.

TZ: *Jiné vize CZ (2007-2015)*. In: *Artalk* [online]. 2016 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2016/07/11/tz-jine-vize-cz-2007-2015/>>.

³¹ Událost se konala 2. 9. 2016 v Galerii AMU (GAMU).

³² POLÁKOVÁ, Sylva. RELOKACE FILMOVÉHO OBRAZU / SVĚT MEDIÁLNÍCH FASÁD. *Cinepur* [online]. 2009, (#62) [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<http://cinepur.cz/article.php?article=1623>>.

³³ V této funkci již nepůsobí – v roce 2018 tranzitdisplay ukončilo svou činnost, tranzit (tranzit.cz) a display jsou aktivní odděleně.

³⁴ *Pohyblivé obrazy a Jiné vize*. *Artyčok.TV* [online]. 26. 9. 2016 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/pohyblive-obrazy-2>>.

a komerčních galeriích, problematikou reprodukovatelnosti děl a systémem licencí. Debatu moderoval Martin Mazanec (PAF, FaVU), účastnili se jí soukromá galeristka Katherine Kastner (hunt kastner), kurátorka a zástupkyně soukromé sbírky Marika Kupková (Galerie TIC, Sběrka Marek, MUNI) a festivalová dramaturgyně Andrea Slováková (MFDF Jihlava, FAMU). Katherine Kastner v diskuzi poukazovala na tehdejší téměř neexistující trh s pohyblivým obrazem v ČR: „V ČR trh pro video mezi soukromými sběrateli neexistuje. A instituce mají bohužel ještě málokdy rozpočet na akvizice. Myslím, že to není tak, že by nechtěli nekupovat, ale nekupují, protože nemají peníze. Ale je zajímavé, že v zahraničí jsme video soukromému sběrateli prodali.“³⁵ Ve vztahu ke sběratelství pohyblivého obrazu se diskuze stáčela také k otázkám spjatým se systémem edic, licencováním děl a zodpovědnosti za jeho dlouhodobé uchování.

Marika Kupková situaci archivace v soukromé Sběrce Marek, kde působí jako kurátorka sbírky a kde mají díla z oblasti pohyblivého obrazu zařazena, popsala jako nedostatečnou – díla pořizovali především na DVD nosičích s autorským bookletem³⁶, u nichž nelze zaručit bezpečné dlouhodobé uchování. Kupková navrhuje model centralizované zodpovědnosti jedné instituce, která by dlouhodobé uchování děl dalším sbírkám zajistila jako externí službu. Jako řešení k absentující systematické sbírce českého pohyblivého obrazu navrhla apelovat na Ministerstvo kultury za účelem zřízení příspěvkové organizace nebo instituce k tomu určené. Narážela také na problematiku postavení média pohyblivého obrazu ve výtvarném a filmovém prostředí, kdy nebylo jasné, kdo by se měl o daná díla starat: „Můžeme se bavit o tom, jestli to mají dělat galerie, které jsou směřované k výtvarnému umění, nebo Národní filmový archiv, který sleduje filmy. V ČR už padesát let něco důležitého vzniká a vlastně zde neexistuje instituce, která by se o toto kulturní dědictví starala.“³⁷

³⁵ Tamtéž.

³⁶ DVD s autorským bookletem nahrazovalo přetrvávající potřebu vlastnit dílo jako fyzický artefakt.

³⁷ Pohyblivé obrazy a Jiné vize. *Artyčok.TV* [online]. 26. 9. 2016 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/pohyblive-obrazy-2>>.

V případě galerie hunt kastner, která díla nenakupuje, ale zprostředkovává jejich prodej, by podle Kastner zase měla být zodpovědnost na kupujících, tedy na sběrateli či sbírkotvorné instituci. „*Co také kupující dostane, je certifikát podepsaný umělcem. Ten obsahuje odstavec, že kupec, který video obdrží, má právo v budoucnu video převést na novou technologii, pokud stávající technologie již nebude funkční nebo používaná. Jsou i pravidla, jak pořizovat kopie. Protože jestli si koupíte video, tak to neznamená, že ho můžete automaticky rozmnožit třeba na sto kopií. Ale pokud se něco stane a sběratel nám zavolá s tím, že potřebuje video zaslat znovu, tak můžeme buď my nebo umělec poskytnout video nové, ale nedá se s tím dlouhodobě počítat.*“³⁸

Třetí diskuze *Veřejné sbírky* se soustředila na dosavadní zkušenosti veřejných sbírkových institucí s pohyblivým obrazem a se správou vlastních sbírkových fondů. V jejím středu stál dotaz, jak by mohla péče o pohyblivý obraz vypadat: „...*může například filmový archiv pečovat o výtvarné umění a mohou naopak muzea výtvarného umění pečovat o film?*“³⁹ Debatu moderoval Matěj Strnad (NFA) a zúčastnili se jí ředitelka sbírky moderního a současného umění Národní galerie⁴⁰ Milena Kalinovská⁴¹, vedoucí oddělení digitalizace a nových médií Národního muzea Katarína Gatialová⁴², ředitel Národního filmového archivu Michal Bregant a vedoucí odboru volného umění a kurátor sbírky současného umění Moravské galerie Ondřej Chrobák. Hlavním východiskem diskuze byla aktuální pozice pohyblivého obrazu vedle dalších médií – tedy jakožto běžná součást umělecké praxe – a skutečnost, že navzdory tomu v ČR dosud neexistuje oficiálně profilovaná instituce, která by se na sbírání či péči o pohyblivý obraz (po- tažmo také jeho distribuci) zaměřovala. Ten je sice součástí sbírek veřejných institucí – v tomto případě konkrétně Národní galerie, Moravské galerie a Národního muzea –,

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Pohyblivé obrazy – tři kulaté stoly v GAMU. PAF [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://archive.pifpaf.cz/cs/2016-stoly-gamu>>.

⁴⁰ V roce 2015 otevřela NGP výstavní program *Moving Image Department*, který připravil kurátor speciálních projektů v NGP Adam Budak.

⁴¹ V současnosti v této funkci nepůsobí.

⁴² V současnosti v této funkci nepůsobí.

ale žádná z nich si tu nenárokovala být ústředním garantem sbírek současné české audiovizuální tvorby.

Debata směřovala především k dosavadním zkušenostem a vyhlídkám do budoucna při práci s pohyblivým obrazem ve veřejných institucích v ČR a k možným modelům spolupráce a poslání sbírek. Zástupci veřejných institucí se shodovali na dosavadních nedostatečných aktivitách v oblasti sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu, které přisuzují vnějším podmínkám provozu státních institucí. Milena Kalinovská poukazyvala na to, že chybí nejen jasné poslání činnosti Národní galerie, ale že reálným problémem je nedostatek kvalifikovaného personálu a pracovních míst zaměřených na současné umění. Zmínila také dlouhodobě neudržitelné financování nových akvizic, mj. s ohledem na limitovaný provoz depozitářů a uchovávání stávajících sbírkových předmětů. Ondřej Chrobák pak hovořil o potřebě legitimizace pohyblivého obrazu vedle dalších médií coby plnohodnotné umělecké formy a o přetrvávající potřebě materiality uměleckého díla. Jako možné východisko, jak by mohla být dlouhodobá péče o pohyblivý obraz zajištěna, navrhuje Matěj Strnad – podobně jako již zmínila Marika Kupková – model centralizované instituce, která by byla sdílená a zajišťovala péči o díla pohyblivého obrazu ze sbírkových institucí na jednom pracovišti. Navržené řešení by podle něj přineslo systematickou péči.

Platforma PAF pořádá od roku 2018 události diskuzního a prezentačního formátu *PAF Praha*⁴³ vztahující se ke kurátorským přístupům během práce s pohyblivým obrazem. Zde se kromě prezentace kurátorských principů a každoročního výběru finalistů soutěže Jiné vize CZ představují aktuální projekty, které se vztahují k nakládání s pohyblivým obrazem – v roce 2019 tak byl například během události představen *Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem* vytvořený galerií etc.⁴⁴ v roce 2020 pak zase

⁴³ PAF Praha. *PAF* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://pifpaf.cz/projekty/paf-praha>>.

⁴⁴ Projekt je podrobně popsán v další části kapitoly. V rámci události PAF Praha: Moving Image. Curatorial Principles jej prezentovaly kurátorky etc. galerie Markéta Jonášová (v současnosti Mansfieldová) a Alžběta Bačíková.

průběh a cíle probíhajícího projektu *Videoarchiv* Národního filmového archivu (prezentace se odehrála v době, kdy byl projekt na konci prvního roku realizace).⁴⁵

2.2 etc. galerie – Neklid obrazu: Meze pohybu, Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem

Pražská etc. galerie,⁴⁶ která se dlouhodobě soustředí na prezentaci a produkci⁴⁷ děl pohyblivého obrazu, v roce 2019 realizovala v rámci celoročního výstavního cyklu *Neklid obrazu* projekt *Meze pohybu* připravený Matějem Strnadem, Annou Remešovou a Kryštofem Peškem.⁴⁸ Projekt se věnoval otázce prezentace a archivace pohyblivého obrazu v kontextu neziskové galerie a pokusil se formulovat vlastní politiku galerie při nakládání s pohyblivým obrazem v oblastech jeho uchování a zpřístupnění.⁴⁹ Výstupem projektu byla série tří diskuzí vztahující se k roli etc. galerie jakožto nezávislé

PAF Praha 2019. PAF [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://pifpaf.cz/projekty/paf-praha/2019>>.

⁴⁵ Projekt *Videoarchiv* prezentovala hlavní řešitelka projektu Sylva Poláková a projektový manažer Martin Blažíček. Prezentace proběhla v rámci události *PAF Praha: Moving Image. Curatorial Principles II.* jako online stream, záznam ze streamu je dostupný na Facebook stránce platformy PAF. *PAF Praha: Moving Image. Curatorial Principles II.* [online]. 2. 11. 2020. [cit. 2023-01-20] Dostupné z: <<https://fb.watch/iujHstUwRX/>>.

⁴⁶ etc. galerie je nekomerční galerie současného umění založená v roce 2004, která formou výstav, promítání a diskuzí představuje tvorbu českých a zahraničních umělců, kteří pracují s médiem pohyblivého obrazu a zabývají se aktuálními společensko-politickými tématy. Toto směřování galerii charakterizuje od roku 2017, kdy v galerii začaly působit kurátorky Alžběta Bačíková a Anna Remešová. V rámci výzkumných projektů galerie spolupracuje s řadou kulturních a vzdělávacích institucí, badatelů a dalších odborníků. *etc. galerie* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/gallery-info/>>.

⁴⁷ V rámci realizovaných sólových výstav českých a slovenských tvůrců podporuje vznik nových audiovizuálních děl.

⁴⁸ K programu vznikl doprovodný text Matěje Strnada představující výchozí pozice galerie a cíle realizovaného programu. V dokumentu je k nalezení také referenční seznam četby k řešené problematice.

Neklid obrazu: Meze Pohybu [online]. 2019 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://etcgalerie.cz/wp-content/uploads/2018/04/ETC_RI_Limits_of_motion.pdf>.

⁴⁹ *Neklid obrazu II: Meze pohybu. Etc. galerie* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/neklid-obrazu-ii/>>.

instituci, která audiovizuální tvorbu produkuje, prezentuje a zpřístupňuje, a k tomu, jakou odpovědnost vůči jednotlivým dílům a jejich autorům nese.

První z diskuzí se zabývala rolí a odpovědností galerie ve vztahu k autorům uměleckých prací, které produkuje a vystavuje, především pak podmínkám vzniku, šíření a uchovávání těchto děl. Diskuzi vedl Matěj Strnad s umělci, kteří dříve v etc. galerii vystavovali – s Tomášem Hlaváčkem, Jiřím Žákem a Lucií Rosenfeldovou – a s kurátorkami galerie Alžbětou Bačíkovou a Annou Remešovou.⁵⁰

Druhá diskuze⁵¹ se soustředila na institucionální prostředí z hlediska veřejných sbírkotvorných institucí a na jejich roli, kterou by v síti vztahů mezi umělci či umělkyněmi, nezávislými i soukromými institucemi a uměleckým trhem mohly a měly zastávat. Diskuze, moderované opět Matějem Strnadem, se účastnili Jitka Hlaváčková (GHMP), Ondřej Chrobák (MG), Michal Novotný (NGP), Sylva Poláková (NFA), František Zachoval (GMU) a jako respondentka Vjera Borozan (Artyčok.TV). V debatě byly nastíněny způsoby správy jednotlivých sbírek, dále pak to, jak a proč se díla, která již jsou součástí sbírek, do daných institucí dostala, a nakonec i otázka, jaké by měly mít tyto sbírky poslání. V oblasti pohyblivého obrazu se také naráželo na problematiku licenčních práv a na potřebu (ne)exkluzivity sbírek jednotlivých institucí. Diskutující také tematizovali problematický termín „systematické sbírání“ – vzhledem k tomu, že žádná instituce nedokáže sbírat vše, ale musí se nutně profilovat. Diskutující se dále věnovali současným způsobům uchovávání děl pohyblivého obrazu, které mají instituce zařazeny ve svých sbírkách. Ředitel GMU František Zachoval uvedl, že mu dosud

⁵⁰ Diskuze proběhla v prostorách etc. galerie 14. 5. 2019, odehrála se tedy v době, kdy NFA podalo žádost na program NAKI ve věci podpory aplikovaného výzkumu na projekt *Audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie: dokumentace, archivace a zpřístupnění*. Neklid obrazu II: Meze pohybu. etc. galerie [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/neklid-obrazu-ii/>>.

⁵¹ Diskuze se odehrála 28. 5. 2019 v aule Akademie výtvarných umění. Z diskuze je dostupný záznam ke zhlédnutí na Artyčok.TV. etc. galerie. *Meze pohybu a sbírkové instituce* [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV [online]. 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-institute>>.

není známa žádná metodologie, která by se komplexně zabývala tím, jak pohyblivý obraz uchovávat.⁵² Dalším z témat diskuze bylo zpřístupňování děl ze sbírek. Situací v jednotlivých institucích a ke zmíněným tématům se zabývá následující kapitola.

Třetí diskuze se věnovala formulaci *Manuálu pro zacházení s pohyblivým obrazem*, tedy souboru zásad, které měla etc. galerie při nakládání s audiovizuálními díly za cíl následovat a které byly také tvořeny s ohledem na předchozí realizované diskuze. Sešli se zde zástupci etc. galerie, tedy tvůrci a spolupracovníci podílející se na výstavním programu, společně s návštěvníky z řad veřejnosti, kteří byli vyzváni aktivně se na formulaci manuálu podílet. Pro nepřítomné zájemce existovala možnost na vyžádání získat stávající koncepci manuálu, který mohli svými podněty a připomínkami doplnit. Tvorba obsahu manuálu řešila mj. politiku zápůjček, vystavování, produkce a archivace pohyblivého obrazu.⁵³

Výsledkem projektu *Neklid obrazu II: Meze pohybu* bylo vytvoření mediatéky⁵⁴ galerie, jež umožňuje badatelský přístup k dílům, která galerie spolu (produkovala) či vystavovala, a dále též vytvoření a publikace *Manuálu pro zacházení s pohyblivým obrazem*⁵⁵, který galerie zahrнула do svého fungování a který v současnosti i nadále uplatňuje. Manuál byl vytvořen s ohledem na specifické potřeby etc. galerie – tedy malé, nekomerční galerie, která je financována pouze z veřejných grantů a dotací a která se podílí na produkci uměleckých prací pohyblivého obrazu filmu a videa. Vzniklý manuál by však mohl být uplatnitelný také v dalších institucích, neboť se zabývá především vztahem mezi galerií a umělci. Manuál byl vytvořen s ohledem na další dokumenty a

⁵² Tamtéž.

⁵³ Neklid obrazu II: Meze pohybu. *Etc. galerie* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/neklid-obrazu-ii/>>.

⁵⁴ Mediátéka galerie slouží k prezenčnímu zhlédnutí děl po domluvě s galerií. Vybraná díla jsou podle jednotlivých licenčních ujednání zpřístupněna ke zhlédnutí online. Mediátéka. *Etc. galerie* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/mediateka/>>.

⁵⁵ Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem. *Etc. galerie* [online]. 2019 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/manual/>>.

iniciativy, k nimž se galerie hlásí, konkrétně ke *Kodexu feministických uměleckých institucí*⁵⁶ a *Manuálu pro kulturní instituce v době klimatické změny*⁵⁷. Součástí manuálu je také informace ve věci dlouhodobého uložení díla: *Galerie se necítí schopna sama zaručit dlouhodobé uchování děl, která má ve správě. Vlastními silami však usiluje o zajištění dostupnosti zejména těch děl, na jejichž vzniku se podílela a za něž tak nese zvláštní zodpovědnost. Stejně tak se dlouhodobě zasazuje o systematické řešení související problematiky, kterou vnímá jako primárně příslušející státním a veřejným institucím muzejního typu.*⁵⁸

2.3 Vašulka Kitchen Brno – Archiv, Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu

Centrum nových médií – Vašulka Kitchen Brno (dále VKB)⁵⁹ se zaslouhuje o uchování a zprostředkování tvorby průkopníků videoartu Woodyho a Steiny Vašulkových, přičemž disponuje vlastní sbírkou a ve vlastnictví nebo v trvalé výpůjčce má několik jejich děl. Má také vlastní digitální archiv a mediatéku tvorby manželů Vašulkových a dalších umělců z oblasti videa a elektronických médií, kteří jsou s tvorbou Vašulkových nějak spjati, nebo tvorby umělců navázaných na další výzkumné a výstavní projekty VKB. Archiv je zpřístupněn veřejnosti a pokrývá rozličné aktivity „...od archivního výzkumu

⁵⁶ KODEX FEMINISTICKÉ UMĚLECKÉ INSTITUCE. *Feminist (art) institutions* [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <<http://feministinstitution.org/kodex/>>.

⁵⁷ Manuál pro kulturní instituce v době klimatické změny. *Umění pro klima* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<http://umeniproklima.cz/manual-pro-kulturni-institute-v-dobe-klimaticke-zmeny/>>.

⁵⁸ Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem. *Etc. galerie* [online]. 2019 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/manual/>>.

⁵⁹ Centrum umění nových médií – Vašulka Kitchen Brno (VKB) vznikl v roce 2016 jako prostor pro výzkum, umělecký experiment a neformální vzdělávání v oblasti umění nových médií. Tvoří jej studijní archiv Woodyho a Steiny Vašulkových, expozice jejich vybraných děl a studovna. Centrum pořádá programy pro veřejnost včetně přednášek, koncertů, výstav, prezentací, dílen, projekcí a seminářů. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <<https://www.vasulkakitchen.org/cs/about-us>>.

pod vedením Barbory Šedivé, Kateřiny Drajsajtlové a Jennifer DeFelice, výběru vhodné metodiky pro zpracování archivu, odborné konzultace s experty z Národního filmového archivu a jinými, výběr vhodné databáze a jejího testování, dokumentace po návrh na dobudování vhodného depozitu.⁶⁰ V rámci postupného rozšiřování archivu se VKB snaží o podporu projektů, které by přispěly k otázkám spjatým s ochranou, péčí a uchováváním audiovizuálních děl ve sbírkách a archivech.⁶¹

V roce 2019 VKB uspořádalo mezinárodní kolokvium *Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu*.⁶² Kolokvium se za účasti mezinárodních hostů věnovalo dosavadním poznatkům, metodám a současné praxi sbírkové činnosti galerií a muzeí ve střední Evropě, které se dotýkají oblasti nových médií. Kolokvium za VKB uvedli kurátoři organizace Miloš Vojtěchovský a Jennifer DeFelice. S příspěvky se zúčastnili: Gaby Wijers (LIMA, Amsterdam), Miklós Peternák (C³, Budapešť), Flóra Barkóczi (Artpool Art Research Center, Budapešť), František Zachoval (GMU, Hradec Králové), Sasha Arden, Jana Horáková (Vasulka Live Archive, Brno), Lukáš Pilka (Alt Tab), Dušan Barok (Monoskop), Flaminia Fortunato (Museum of Modern Art, New York), Joey Heinen (Los Angeles County Museum of Art), Anna Olszewska (AGH Univerzita vědy a technologie, Krakov), Lenka Dolanová (VKB, Brno), Frédéric Curien (SLIDERS), Matěj Strnad (NFA, Praha), Kryštof Pešek (NFA), Carolin Pommert (Neugerriemschneider, Berlín), Michal Klodner (NFA), Miloš Vojtěchovský (VKB, NFA).⁶³ Cílem organizace kolokvia bylo

⁶⁰ Archiv. *Vasulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <<https://www.vasulkakitchen.org/cs/activities>>.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Podrobný program je dostupný na <https://vasulkakitchen.org/sites/default/files/document/program_vkb_colloquium_.pdf>.

Audiozáznamy části příspěvků jsou dostupné na: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

⁶³ Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu. *Vasulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

podnítit diskuzi o stávající situaci uměleckých děl „nestabilní povahy“⁶⁴, a to zejména v českých sbírkách, galeriích a muzeích.⁶⁵ Setkání bylo zaměřené jak na umělecké iniciativy, tak na zaměstnance státních i soukromých institucí zabývajících se prezentací, sbírkovou činností a distribucí elektronického, digitálního nebo softwarového umění.⁶⁶

Výstupem kolokvia se stala publikace *Vašulkova kuchyňská kniha #1: Sborník textů k médiím: první & poslední* vydaná v roce 2020, která obsahuje příkladové studie a překladové texty zabývající se konzervací, péčí, distribucí i prezentací děl nových médií. „*Co by pro nás znamenalo, pokud by podstatná nebo určitá část industriální a postindustriální kultury zmizela nebo byla zapomenuta? Je to zapříčiněno tím, že jsme nevěnovali odpovídající pozornost prosazování ekonomických, metodických a kulturně politických mechanismů, že jsme si neuvědomovali důležitost ,kulturního dědictví současnosti‘? Proč jsme nevytvořili obdobný systémový a legislativní postup platný v oblasti péče o kulturní památky hmotné povahy?*“⁶⁷ Sborník dle Miloše Vojtěchovského, editora publikace, nechce a nemůže na tyto otázky nalézt odpovědi, ale snaží se otevřít další diskuzi.

⁶⁴ Označení „díla nestabilní povahy“ je použito v knize *Vašulkova kuchyňská kniha #1*. V tomto případě se jedná o díla elektronického, digitálního nebo softwarového umění.

⁶⁵ VOJTĚCHOVSKÝ, Miloš, ed. In: *Vašulkova kuchyňská kniha #1*. Brno: Vašulka Kitchen Brno, [2020]. ISBN 978-80-907763-4-0. str. 8.

⁶⁶ Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

⁶⁷ VOJTĚCHOVSKÝ, Miloš, ed. In: *Vašulkova kuchyňská kniha #1*. Brno: Vašulka Kitchen Brno, [2020]. ISBN 978-80-907763-4-0. str. 9.

2.4 Muzeum umění Olomouc – New Media Museums: Creating Framework for Preservation and Collecting Media Arts in V4

Problematice dlouhodobého uchovávání pohyblivého obrazu a dalších forem nových médií se věnoval také projekt *New Media Museums: Creating Framework for Preserving and Collecting Media Arts in V4*, který probíhal v rámci projektu *Central European Art Database*⁶⁸ pod záštitou Muzea umění Olomouc od roku 2020 a trval 18 měsíců (v roce 2022 byl ukončen). Jeho výstupem byla série seminářů, workshopů, kolokvium s mezinárodní účastí a online publikace. Projekt byl iniciován jako společná mezinárodní platforma pro sdílení zkušeností s koncepčním vytvářením sbírek děl nových médií a s jejich uchováváním napříč různými typy institucí. Vznikl v reakci na nízké zastoupení děl z oblasti nových médií ve veřejných sbírkách, „[...] příčinou je nízká odborná znalost v jejich uchovávání v institucích zemí Visegradu a neexistence metodiky pro technické a administrativní zacházení s díly. Cílem projektu je nalézt vhodné metody pro vytváření a udržování sbírek mediálního umění v paměťových institucích.“ V roce 2021 proběhly tři semináře, které se uskutečnily v rámci výuky oboru Teorie interaktivních médií na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, a zabývaly se uměním nových médií a jeho archivací. První seminář nazvaný *Sbírka* obsahoval příspěvky: WRO Art Center (Wrocław), Ursula Blickle Video Archive | Belvedere Museum Vienna (Vídeň), Národní filmový archiv (Praha), TATE Gallery / Goldsmiths, University of London (Londýn). Na druhém semináři s názvem *Umělec* prezentovali: Attila Csörgő (Maďarsko), Jana Bernartová (Česká republika), Pawel Janicki (Polsko), Michael Bielický (Česká republika /

⁶⁸ Projekt Central European Art Database (CEAD) je projektem Muzea umění Olomouc, který je budován na základě jeho sbírek a sbírek partnerských institucí. Vznikl jako online databáze umění střední Evropy 20. století. Účelem databáze je systematizace a správa velkého množství dat, které uživateli umožňují volný a přehledný pohyb mezi vloženými údaji. „CEAD využívá formu databáze k systematizaci informací o umělcích a uměleckých dílech a k vytváření virtuálního modelu středoevropského kulturního prostoru, čímž posouvá ryze praktický systém uspořádávání dat na úroveň imaginace a kontextuálního čtení.“
Central European Art Database [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<http://cead.space/Detail/site/3063>>.

Německo). Třetí seminář proběhl pod titulem *Umělecké dílo* a s příspěvky: AGH University of Science and Technology Krakow (Krakow), Slovenská národní galerie (Bratislava), VALIE EXPORT Center Linz (Lincec), Tiziana Caianiello (Německo) ve spolupráci s ZERO Foundation (Düsseldorf). Ze všech seminářů je publikován audiovizuální záznam.⁶⁹

Projekt dále zahrnoval dva workshopy, jichž se účastnili zástupci partnerských institucí, kteří na problematiku se sbíráním a uchováváním děl nových médií naráží ve své praxi.⁷⁰ V průběhu workshopů tak jednotlivé instituce sdílely zkušenosti získané při realizaci vlastních aktivit. První workshop, který se konal se v roce 2019,⁷¹ vytyčil tematické linie, jimiž se pak projekt dále zabýval detailněji, a to prostřednictvím případových studií ke konkrétním, k řešené problematice relevantním uměleckým dílům. Workshop moderoval řešitel projektu Dušan Barok⁷² a dále se jej zúčastnili Mária Bohumelová (SNG), Michal Čudrnák (SNG), Krzysiek Dobrowolski (WRO Art Center), Jakub Frank (MUO),⁷³ Lucia Gregorová Stach (SNG), Petra Hanáková (SNG), Alexandr Jančík (PAF), Agnieszka Kubicka-Dzieduszycka (WRO), Barbora Kundračiková (MUO),

⁶⁹ New Media Art & Archive – kurz na TIM Brno. *Central European Art Database* [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <<http://cead.space/Detail/project-news/3823>>.

⁷⁰ Seznam účastníků: Jakub Frank (MUO), Barbora Kundračiková (MUO), Michal Šedivý (MUO), Mária Bohumelová (SNG), Michal Čudrnák (SNG), Petra Hanáková (SNG), Lucia Gregorová Stach (SNG), Lukáš Štěpanovský (SNG), Krzysiek Dobrowolski (WRO), Agnieszka Kubicka-Dzieduszycka (WRO), Cezary Wicher (WRO), Miklós Péternák (C3), Anna Tüdös (C3), Alexandr Jančík (PAF), Marie Meixnerová (PAF), Dušan Barok. <<http://cead.space/Detail/project-news/3811>>.

⁷¹ Workshop probíhal jako intenzivní dvoudenní online událost v termínu 17.–18. 2. 2021.

⁷² Dušan Barok je slovenský umělec a výzkumník. Je jedním ze zakládajících členů výzkumné a nezávislé vzdělávací platformy Monoskop a působí jako vědecký pracovník na Amsterdamské univerzitě, kde je součástí projektu *New Approaches in the Conservation of Contemporary Art (NA-CCA)*.

⁷³ Jakub Frank je společně s Dušanem Barokem koordinátorem projektu *New Media Museums* a podílel se také na přípravě programu kolokvia *New Media Museums Colloquium: Collecting and Preserving Media Arts*.

Marie Meixnerová (PAF), Miklós Péternák (C³), Michal Šedivý (MUO), Anna Tüdös (C³), Cezary Wicher (WRO Art Center). Z workshopu je zveřejněn shrnující zápis.⁷⁴

Druhý workshop, taktéž pořádaný v roce 2021,⁷⁵ se soustředil na otázky spjaté s „*akvizičním procesem, dokumentací jednotlivých děl, jejich evidencí v systému, digitálním archivu a depozitáři, restaurováním a péčí o jejich technickou složku anebo spoluprací mezi obory a mezi jednotlivými odděleními.*“⁷⁶

Sérii workshopů a seminářů zakončilo kolokvium uspořádané na jaře roku 2022 v Olomouci pod s názvem *New Media Museums Colloquium: Collecting and Preserving Media Arts.*⁷⁷ V rámci kolokvia byly představeny zkušenosti a výzvy, kterým instituce při budování mediálních sbírek čelí.⁷⁸ Druhý den kolokvia pak s jeho účastníky proběhl diskuzní kulatý stůl *Sbírání a uchovávání videoartu a pohyblivého obrazu*, a to na festivalu PAF Spring Olomouc 2022.⁷⁹ Kolokvia se se svými příspěvky účastnili Anna Schäffler (CoCooN, Berlín), Jakub Frank (Muzeum umění Olomouc) společně s umělcem Petrem Válkem, Agnieszka Kubicka-Dzieduszycka a Dagmara Domagała (WRO Art Center), Anna Tüdös a Márta Czene (C³), Martin Mazanec a Nela Klajbanová (PAF), Lucia Gregorová Stach a Mária Bohumelová (Slovenská národní galerie), Aga Wielocha (Univerzita umění v Bernu, dříve konzervátorka v M+ Muzeu, Hongkong), Jitka

⁷⁴ NMM: Report z prvního workshopu. Muzeum umění Olomouc: Central European Art Database [online]. 2021. [cit. 2023-01-14]. Dostupné z: <<http://cead.space/Detail/occurrences/3808>>.

⁷⁵ Workshop se konal 21. 9. 2021 ve Slovenské národní galerii.

⁷⁶ Z průběhu workshopu je dostupný audiovizuální záznam.

New Media Museums – Workshop II (SNG, Bratislava). Muzeum umění Olomouc: Central European Art Database. [online]. 21. 9. 2021. [cit. 2023-01-20] Dostupné z: <http://cead.space/Detail/occurrences/3833/lang/cs_CZ>.

⁷⁷ Kolokvium proběhlo 24. a 25. 3. 2022 v Muzeu umění Olomouc. Kolokvia jsem se aktivně účastnila s hlavním kurátorem PAFu Martinem Mazancem a s příspěvkem Jak číst PAF.

⁷⁸ Dostupný je záznam z kolokvia včetně podrobného programu.

New Media Museums //Proceedings// : Collecting and Preserving Media Arts. *New Media Museums* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://newmediamuseums.multiplace.org/proceedings>>.

⁷⁹ Záznam z diskuze je rovněž dostupný na: <http://cead.space/Detail/project-news/3841/lang/cs_CZ>.

Hlaváčková (GHMP), Eva Skopalová (NGP), Mira Sikorová (První muzeum intermédií, Muzeum umění Žilina), Jina Chang (Národní muzeum umění, architektury a designu, Oslo), Morgane Stricot (ZKM | Centrum pro umění a média Karlsruhe), Markéta Jonášová společně s Matějem Strnadem a Michalem Klodnerem (NFA), Anna Lena Seiser (Neuer Berliner Kunstverein, Berlín), Elzbieta Wysocka (Národní filmový archiv – Audiovizuální institut, Varšava), Kateřina Drajsajtlová (VKB), Håvard Oppøyen (Video-kunstarkivet, Národní muzeum umění, architektury a designu, Oslo). Výstupem tohoto projektu, který byl v roce 2022 ukončen, je online publikace *New Media Museums //Proceedings//: Collecting and Preserving Media Arts*, v níž zástupci partnerských organizací projektu publikovali případové studie vztahující se ke sbírání a uchovávání mediálního umění. Publikace obsahuje také audiovizuální záznamy prezentací a diskuzí z uvedeného kolokvia.⁸⁰

⁸⁰ Publikace je dostupná na: <<https://newmediamuseums.multiplace.org/proceedings>>.

3 Akvizice, licence, archivace a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu – veřejné sbírkotvorné instituce v ČR

Kapitola se věnuje způsobům akvizice, licencování, archivace a zpřístupnění pohyblivého obrazu v tuzemských veřejných institucích, které jsou sbírkotvorné. Ve všech případech jde o příspěvkové organizace zřizované Ministerstvem kultury České republiky (NGP, MG), krajem (GMU) nebo městem (GHMP). Cílem kapitoly je zmapovat aktivity těchto institucí spjaté s nakládáním s pohyblivým obrazem. Vzhledem k řešené problematice uchovávání části kulturního dědictví se veřejná, státem zřizovaná muzea a galerie obvykle považují za zařízení, která by se na tomto úkolu měla podílet primárně.⁸¹ Následující text přibližuje, do jaké míry se činnosti sbírání, uchovávání a zpřístupnění (potažmo prezentace) pohyblivého obrazu dané instituce věnují a jak se případně také podílejí na utváření zvyklostí při zacházení s pohyblivým obrazem v praxi.

Z předchozí kapitoly je zřejmé, že všechny zkoumané instituce mají ve svých sbírkách díla pohyblivého obrazu zařazena. Nejedná se o jediné instituce, které pohyblivý obraz ve svých sbírkách vykazují,⁸² cílem této práce však není kompletně zmapovat sbírání pohyblivého obrazu v ČR jako takové. Zaměřuje se na konkrétní témata spjatá s dokumentací, uchováváním a zpřístupněním tohoto typu uměleckých prací s ohledem na záběr projektu Videoarchiv, o jehož východiska se práce opírá (a kterému je věnována samostatná, 4. kapitola). Tato kapitola pak sleduje aktivity vyvíjené v daných institucích a soustředí se při tom na záměry, důvody a kritéria pro akvizice děl pohyblivého obrazu. Zkoumá popisy a kategorizaci online sbírek a další činnosti spjaté s prezentací a zpřístupněním děl pohyblivého obrazu jakožto předmětů ze sbírek, ale i

⁸¹ STRNAD, Matěj. *Neklid obrazu: Meze pohybu* [online]. etc. galerie, 2019 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://etcgalerie.cz/wp-content/uploads/2018/04/ETC_RI_Limits_of_motion.pdf>.

⁸² Z veřejných institucí k nim dále patří například Galerie výtvarného umění v Ostravě, Galerie Středočeského kraje nebo Galerie Klatovy / Klenová.

přístup k licencím a edicím v případě akvírovaných děl. V neposlední řadě pak zjišťuje dosavadní stav v oblasti uchovávání těchto prací.

3.1 Galerie moderního umění v Hradci Králové (GMU)

GMU HK je příspěvková organizace zřizovaná Královéhradeckým krajem, která byla založena v roce 1953 a která od roku 1990 sídlí v budově bývalého Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové. Galerie se kromě moderního umění věnuje také umění současnému, přičemž jednou ze sledovaných oblastí je pohyblivý obraz. Mezi tuzemskými galeriemi a muzei se jedná o dosud jedinou sbírkotvornou instituci, která má samostatné oddělení zaměřené právě na pohyblivý obraz. Sbírka byla založena v roce 2019 s příchodem nového ředitele galerie Františka Zachovala, který v rámci dlouhodobé koncepce sbírkotvorné činnosti galerie (2019–2024) ustavuje sbírku pohyblivého obrazu v rámci sbírky GMU, jež *„reaguje na absenci ucelené sbírky pohyblivého obrazu, která by reflektovala vývoj od experimentálních tendencí 60. let 20. století do současnosti“* a napomáhá profilaci sbírky. Dlouhodobá koncepce sbírkotvorné činnosti 2019–2024, která je veřejně přístupná, nahlíží na pohyblivý obraz v rámci vlastní sbírky jako na různost *„jednotlivých interdisciplinárních přístupů jako je práce s filmem, videoart nebo i práce s diaprojekcí nebo formou video-instalací.“* Stávající sbírka GMU sestává především z děl českých a slovenských umělců, měla by se ale rozšiřovat také o díla z celé střední Evropy – popis ke sbírce totiž mj. uvádí, že na dějiny českého pohyblivého obrazu nelze nahlížet izolovaně.⁸³ *„Myslím, že dílo je možné do širšího rámce dějin zařadit pouze na základě nějaké komparace a pro nás je tím kontextem střední Evropa.“*⁸⁴ Cílem je přijmout co nejširší spektrum tvorby.⁸⁵

⁸³ Sbírka pohyblivého obrazu. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.galeriehk.cz/sbirky/sbirka-pohybliveho-obrazu/>>.

⁸⁴ BARTLOVÁ, Anežka a Anna REMEŠOVÁ. František Zachoval: Pohyblivý obraz se sbírá jen minimálně. *Artalk.cz* [online]. 8. 3. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/03/08/frantisek-zachoval-pohyblivy-obraz-se-sbira-jen-minimalne/>>.

⁸⁵ ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1), s. 19.

Dlouhodobá koncepce sbírkotvorné činnosti dále uvádí, že je na základě *Jednacího řádu komise pro sbírkotvornou činnost GMU* volena jako poradní orgán ředitele Komise pro sbírkotvornou činnost GMU, která je sestavena z odborníků schopných na základě svých kompetencí posuzovat všechny oblasti moderního a současného výtvarného umění. Komise má tříleté funkční období a hlasuje o návrzích ředitele a kurátorů sbírek ve věci akvizic do sbírek, stejně tak jako navrhuje umělecká díla k zakoupení. Ke konci roku 2021 čítala sbírka 81 děl, ke konci roku 2022 registruje 104 děl od 39 autorů. Komise pro sbírkotvornou činnost GMU zasedala v roce 2022 ve složení: Lenka Lindaurová (předsedkyně), Miloš Vojtěchovský (místopředseda), Petr Vaňous, Pavlína Morganová, Michal Koleček.⁸⁶ V roce 2021 GMU sbírku rozšířilo o 66 děl z oblasti pohyblivého obrazu. Podle Františka Zachovaly jde o největší jednorázovou akvizici pohyblivého obrazu v ČR.⁸⁷ Tisková zpráva k novým akvizicím uvádí, že jde o „první systematicky budovanou sbírku v ČR“.⁸⁸ Sběrka nemá pohyblivý obraz sledovat jako izolované médium, nýbrž jej chce – vedle dalších projevů současného umění – zasazovat do myšlenkových rámců ostatních sbírek GMU.⁸⁹ Výběr nových akvizic probíhá na základě několika faktorů, přičemž díla jsou určena pro prezentace ve stálých expozicích a výstavách GMU a sbírka je časově vymezena obdobími od 70. let 20. století až po

⁸⁶ Za GMU se účastnili František Zachoval, Petra Příkazská, Radka Šlesingerová, Petr Hebelka. Jako hosté z Galerie Výtvarného umění v Náchodě přisedali Alexander Peroutka a David Chaloupka.

Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2022 [online]. Galerie moderního umění v Hradci Králové. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2023/04/Výroční-zpráva-2022_web.pdf>.

⁸⁷ 66 děl bylo zakoupeno za 3,29 milionu korun, průměrná cena videa činí 49.863 korun. Hradecká Galerie moderního umění rozšiřuje sbírku pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 25. 11. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/25/hradecka-galerie-moderniho-umeni-rozsiruje-sbirku-pohybliveho-obrazu/>>.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1), s. 20.

současnost. Klíčem k výběru akvizic je pak geografie díla, význam díla (kde parametrem je zase četnost výstav, citací a recenzí), relevance díla jak na samotném poli výtvarného umění, tak i jeho případné přesahy v rámci širšího kontextu vizuální kultury, (ne)zastoupení daných autorů a autorek v dalších sbírkách⁹⁰ nebo také metoda slabikáře,⁹¹ kdy se sbírka snaží pokrýt rozmanitost v rámci přístupů k pohyblivému obrazu a zastoupit různé technologie a žánry – např. filmovou esej, videozáznam performance, diaprojekci apod. „Hlavní motivací je získat klíčová díla, která budou přístupná veřejnosti. Státní galerie mají legislativně ošetřen a nastaven skvělý systém zápůjček a výpůjček, takže je jedno, kde jsou díla deponována. Celý proces akcelerujeme, neboť se jedná o efemérní médium na analogových nosičích, u nichž může dojít k nevratné degradaci,“ uvedl František Zachoval v roce 2021 pro Českou tiskovou kancelář (ČTK).⁹²

Jedním ze specifíků Sbírkou pohyblivého obrazu GMU je pořizování pouze výhradních licencí. Licencování pohyblivého obrazu není nijak regulované, vzhledem k jeho technické reprodukovatelnosti je tak na rozhodnutí umělce, v jakém počtu, tedy v kolika edicích či licencích se dílo bude prodávat (většinou se však jedná o počet 3 nebo 5, číselně značených v pořadí licencí 1/3 a 1/5). Stejně tak je na rozhodnutí sbírky, zda bude přihlížet k počtu licencování děl. GMU vytvořila sbírku pohyblivého obrazu založenou na exkluzivních licencích v edici 1/1, tedy na získávání výhradních licencí – do sbírek se tudíž dostávají pouze díla, která v žádné jiné sbírce zařazena nejsou a po

⁹⁰ Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2022 [online]. Galerie moderního umění v Hradci Králové. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2023/04/Vyroční-zpráva-2022_web.pdf>.

⁹¹ Nejedná se o zavedený pojem, „metodu slabikáře“ vysvětluje František Zachoval jako dramaturgický klíč k výběru děl do sbírky v rozhovoru s Annou Remešovou a Anežkou Bartlovou viz BARTLOVÁ, Anežka a Anna REMEŠOVÁ. František Zachoval: Pohyblivý obraz se sbírá jen minimálně. *Artalk.cz* [online]. 8. 3. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/03/08/frantisek-zachoval-pohyblivy-obraz-se-sbira-jen-minimalne/>>.

⁹² Tiskovou zprávu od ČTK převzal a zveřejnil internetový časopis *Artalk.cz*. Hradecká Galerie moderního umění rozšiřuje sbírku pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 25. 11. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/25/hradecka-galerie-moderniho-umeni-rozsiruje-sbirku-pohybliveho-obrazu/>>.

akvizici GMU být zařazena jinde už ani nemohou. František Zachoval k této strategii dodává, že by mohla k případným akvizicím motivovat i další sbírky a současný trh s tímto druhem umění tak rozhýbat.⁹³ Iniciativa vytvoření několikakusových edic u děl pohyblivého obrazu – po vzoru dalších technicky reprodukovatelných médií, jako je fotografie – pochází podle Zachovala především od soukromých galerií, které s těmito díly obchodují. Tvrdí, že trh s pohyblivým obrazem téměř neexistuje a že soukromé galerie tak skrze vytváření zmíněných edic realitu trhu deformují a hodnota díla klesá. Zato vztah mezi GMU a autory děl je podle něj spravedlivý, neboť finanční honorář za výhradní licenci odpovídá jeho jedinečnosti. Zachoval navíc také nevidí důvod ochraňovat stejné dílo jako jiná instituce, jen v jiném depozitáři.⁹⁴

Díla ze sbírky jsou postupně prezentována v rámci výstavní činnosti galerie, s ustavením sbírky byl zřízen také samostatný výstavní prostor *Černá kostka*, který díla z nových akvizic prezentuje. V katalogu sbírek na webu GMU nalezneme abecedně seřazený výčet děl z dané sbírky se základním popisem, jenž zahrnuje název umělce, název díla, rok výroby a náhledový obrázek k dílu. Tento výčet v současnosti čítá na 80 prací pohyblivého obrazu. Dle popisu sbírky by dále měla vzniknout databáze s náhledy jednotlivých děl pro studijní a badatelské potřeby.⁹⁵

V souvislosti se sbírkou se uvádí, že kromě digitálních dat shromažďuje také původní fyzické nosiče, celkové soubory a instalace. „*Dobové nosiče, jako Video8, Hi8, Digital8, MiniDV, VHS, S-VHS, VHS-C nebo i 16 mm film, procházejí základním restaurováním. Samotné uchování je řešeno v maximální digitální kvalitě, což vyžaduje mimořádnou*

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1), s. 21.

⁹⁵ Sbírkou pohyblivého obrazu. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.galeriehk.cz/sbirky/sbirka-pohybliveho-obrazu/>>.

*péči.*⁹⁶ GMU řešila problém s uchováváním již před ustavením nové sbírky a v současnosti probíhá rekonstrukce sklepních prostor, kde by měl do roku 2025 vzniknout nový depozitář, který počítá i s prostorem speciálně upraveným pro ukládání LTO pásek s těmito sbírkovými díly.⁹⁷ Zachoval dále uvádí, že celá sbírka bude migrovat na archivní zálohovací média technologie LTO.⁹⁸ Díla pohyblivého obrazu uchovávaná na digitálních nosičích (pod značením jako řada VA – sbírkové fondy rozlišují značení podle techniky a materiálu) jsou uložena v oddělení depozitářů na speciálním bezpečnostním disku.⁹⁹ „*Jelikož na části původních nosičů dochází k nevratné degradaci, tak po získání díla odborně pořizujeme tzv. hlavní kopii (master), kterou následně uložíme na interní disk.*“¹⁰⁰

3.2 Galerie hlavního města Prahy (GHMP)

GHMP je příspěvková organizace zřizovaná Magistrátem hl. m. Prahy. Vznikla jako součást sítě krajských galerií v roce 1963. Spravuje 7 veřejnosti přístupných objektů a na 16 000 sbírkových předmětů z 19. až 21. století.¹⁰¹ Díla ve sbírce jsou roztríděna do pěti podsbírek, kam patří malba, plastika, kresba, grafika a nábytek. Sbírková činnost

⁹⁶ *Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2022* [online]. Galerie moderního umění v Hradci Králové. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2023/04/Výroční-zpráva-2022_web.pdf>.

⁹⁷ BARTLOVÁ, Anežka a Anna REMEŠOVÁ. František Zachoval: Pohyblivý obraz se sbírá jen minimálně. *Artalk.cz* [online]. 8. 3. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/03/08/frantisek-zachoval-pohyblivy-obraz-se-sbira-jen-minimalne/>>.

⁹⁸ ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1), s. 20.

⁹⁹ *Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové 2021*. Galerie moderního umění v Hradci Králové [online]. 2022. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2022/06/VZ_2021_Web.pdf>

¹⁰⁰ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 51.

¹⁰¹ Historie, vize a mise. *GHMP* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/historie-vize-mise/>>.

se soustředí především na umění druhé poloviny 20. století a současné umění, které výrazně přispívá především k rozvoji podsbírký fotografie a nových médií.¹⁰² Tam spadají také díla z oblasti pohyblivého obrazu, jež GHMP katalogizuje pod technickým označením *video*.

GHMP se na sbírání pohyblivého obrazu začala soustředit mezi lety 2007–2009, na systematické sbírání se ovšem zaměřila až od roku 2017, kdy do sbírky přibylo 25 děl pohyblivého obrazu.¹⁰³ V roce 2007 nakoupila do svých sbírek první videa. Podsbírka fotografie a nových médií, která ve veřejném online katalogu GHMP čítá 1447 položek, na počátku roku 2023 pod technikou *video* eviduje celkem 97 položek. Kurátorkou sbírky fotografie a nových médií je v současnosti Jitka Hlaváčková. Výroční zpráva z roku 2021 uvádí, že systematická práce na poli sbírání pohyblivého obrazu a umění videa se odráží také v dramaturgii výstav. Na patnácti výstavách realizovaných v posledních deseti letech se tak médium pohyblivého obrazu objevuje jako výhradní nebo dominantní složka expozice. K akvizicím GHMP patří díla uměleckého videa, videoart, dokumenty a záznamy akcí.¹⁰⁴ Helena Musilová, vedoucí oddělení sbírek GHMP, v reakci na zveřejněnou tiskovou zprávu k jednorázové rozsáhlé akvizici GMU v roce 2021, publikovala vyjádření v online časopise *Artalk*, ve kterém přibližuje akvizice pohyblivého obrazu v GHMP. Cílem tohoto vyjádření je podle Musilové upozornit na aktivity sbírkové činnosti GHMP v dané oblasti: „v roce 2020 byla sbírka rozšířena o 35 videí a dosud je ve sbírce 88 videí, které představují investici v hodnotě 3 850 000

¹⁰² Online sbírky. *GHMP* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/sbirky/>>

¹⁰³ JUŘÍKOVÁ, Magdalena. Vyjádření GHMP k akvizicím pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/12/10/vyjadreni-ghmp-k-akvizicim-pohybliveho-obrazu/>>.

¹⁰⁴ *Výroční zpráva Galerie hlavního města Prahy za rok 2021*. Galerie hlavního města Prahy [online]. 2022. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ghmp.cz/wp-content/uploads/2022/03/ghmp_vz21_online.pdf>.

Kč.¹⁰⁵ Akvizice se soustředí na díla, která tvoří součást realizovaných výstav, např. z výstavního cyklu *Start Up* věnujícího se mladým a začínajícím umělcům. K dalším prioritám patří snaha o doplňování profilů jednotlivých autorů a uměleckých skupin, jejichž díla jsou již ve sbírce zařazena, nebo o průběžné mapování prací začínající autorů.¹⁰⁶

Výhradní licence pro GHMP nejsou při akvizici děl pohyblivého obrazu podmínkou, galerie však upřednostňuje menší počet kopií v edici. Při nákupu ale zohledňuje skutečnost, že/zda je dílo již zastoupeno v jiné veřejné instituci či soukromé sbírce a zda se jedná o domácí či zahraniční prezenci.¹⁰⁷

Pro uchovávání děl využívá GHMP externí a online úložiště. „*V rámci pravidelné inventarizace kontrolujeme jejich kompatibilitnost s aktuálními prezentačními možnostmi, případně provedeme upgrade, s tím, že na externím disku je uložena původní akvizice,*“ popisuje Helena Musilová.¹⁰⁸ Na diskuzi *Neklid obrazu: Meze pohybu* v roce 2019 Jitka Hlaváčková uvádí, že se v případě akvizic pohyblivého obrazu dosud potýkají s řadou technologických či právních nejasností, a to především v dlouhodobém uchovávání, ale také v legislativním rámci akvizičních smluv. V počátcích sbírání tohoto média v GHMP využívali stejné smlouvy jako v případě akvizic dalších médií, formulace však byly nedostatečné či nepřesné, zahrnovaly např. možnost díla (na straně instituce) reprodukovat a dále je zapůjčovat, a smlouvy neobsahovaly ani žádná

¹⁰⁵ Vyjádření bylo publikováno 10. 12. 2021.

JUŘÍKOVÁ, Magdalena. Vyjádření GHMP k akvizicím pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/12/10/vyjadreni-ghmp-k-akvizicim-pohybliveho-obrazu/>>.

¹⁰⁶ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 47.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 51.

¹⁰⁸ Článek Noemi Purkrábkové v časopise *ART ANTIQUES* z března roku 2022 shrnuje aktuální situaci v oblasti sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu, na který se redakce dotazovala veřejných sbírkotvorných institucí: NGP, MG, GHMP a GMU.

PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 47.

technologická omezení. Podmínky akvizičních smluv se však časem zpřesňují s ohledem k charakteru daného média. Právě k péči o tato média Hlaváčková ovšem dodala, že dosud není vypracována žádná interní metodika, jak díla tohoto typu správně uchovávat, a že tak není jisté, zda budou dosavadní paměťové disky, na nichž jsou díla umístěna, v budoucnu fungovat.¹⁰⁹ Helena Musilová se k opatřením týkajícím se technické reprodukovatelnosti vyjadřuje: „Vzrůstající zájem o tuto oblast umění, které lze díky digitalizovanému obsahu snadno šířit až za kontrolovatelné hranice, je zatím založen spíše na důvěře než na udržitelných pravidlech.“¹¹⁰

GHMP má katalog sbírek zveřejněný online, ten přitom kromě obrázku k dílu obsahuje následující základní informace: jméno autora, název díla, rok vzniku, materiál (označen jako digitální data), inventární číslo, rok akvizice a signaturu, která je v případě videa bezpředmětná, nejedná-li se o dílo opatřené autorským bookletem. V online sbírkách lze pak vyhledávat skrze název konkrétního díla anebo také pomocí klíčového slova, autora, techniky, typu sbírky, materiálu, datace či roku akvizice.

Kromě prezentace akvizic v rámci online databáze galerie díla představovala také v rámci vlastních výstav. V letech 2021–2022 realizovala výstavní projekt *No Art Today?*, který uváděl díla zakoupená do sbírek GHMP v letech 2017–2020. K vidění zde byla např. videa od Marka Thera, Martina Kohouta, Marie Tučkové, Jiřího Žáka, Adély Babanové, Jiřího Černického nebo Romana Štětiny, tedy od současných vizuálních umělců.¹¹¹ V roce 2018 galerie pod kuratelou Jitky Hlaváčkové realizovala projekt s názvem *Projektor – online galerie pohyblivého obrazu* s cílem představit díla, která v internetovém prostředí, narozdíl od galerijní situace, umožňují „plynulou interakci s

¹⁰⁹ etc. galerie. *Meze pohybu a sbírkové instituce* [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV, 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-institute>>.

¹¹⁰ JUŘÍKOVÁ, Magdalena. Vyjádření GHMP k akvizicím pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/12/10/vyjadreni-ghmp-k-akvizicim-pohybliveho-obrazu/>>.

¹¹¹ No Art Today? nová díla ze sbírek Galerie hlavního města Prahy. *GHMP* [online]. 2021 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/vystavy/no-art-today-2/>>.

*divákem a neomezené rozvíjení určitého tématu v čase a ve virtuálním prostoru,*¹¹² přičemž do *Projektoru* vybraná díla byla již dříve vystavena v rámci cyklu *Start Up* nebo tvoří součást sbírky GHMP.

3.3 Národní galerie (NGP)

NGP je příspěvkovou organizací zřizovanou Ministerstvem kultury České republiky a je nejstarší kulturní institucí v ČR s nejstarší a nejrozsáhlejší uměleckou sbírkou. NGP byla založena v roce 1796 a spravuje celkem 10 budov. Sbírkou NGP eviduje přes 400 000 sbírkových předmětů. Obsahuje sbírky starého umění, umění 19. století a klasické moderny, moderního a současného umění, grafiky a kresby a sbírku asijského umění.¹¹³ Umění pohyblivého obrazu se řadí ke sbírce moderního a současného umění a spadá do podsbírky nových médií. Sbírkou moderního a současného umění vznikla jako samostatná sbírka v roce 2018, kdy se oddělila od sbírky 19. století a klasické moderny 20. století. Ke sbírce je přidružena také sbírka architektury. Sbírkou moderního a současného umění čítá více než 10 000 položek, přičemž přibližně 300 předmětů je povahy pohyblivého obrazu.¹¹⁴ Ředitelem sbírky moderního a současného umění je od roku 2019 Michal Novotný. Ten v diskuzi *Neklid obrazu: Meze pohybu* v roce 2019 uvádí, že pod položkou video nebo film eviduje sbírka 163 řádků. Skutečná suma je však zhruba kolem 140, jelikož některá díla, která se nacházejí na více nosičích, jsou evidovaná vícekrát. Počet autorů zastoupených ve sbírkách Novotný odhaduje na 30–40, přičemž většina prací vznikla po roce 2000. Nedá se tedy podle něj hovořit o tom,

¹¹² TZ: Projektor – online galerie pohyblivého obrazu GHMP. *Artalk.cz* [online]. 21. 5. 2018 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2018/05/21/tz-projektor-online-galerie-pohybliveho-obrazu-ghmp/>>.

¹¹³ *Národní galerie Praha: Naše sbírky* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://www.ngprague.cz/o-nas/sbirky>>.

¹¹⁴ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 47.

že by šlo v případě této části sbírky o historickou reprezentaci – většina děl představovala součást výstavních projektů realizovaných NGP nebo dalších dílčích aktivit NGP.¹¹⁵ Pro pořízení jednotlivé položky existoval vždy konkrétní důvod a z tohoto pohledu jsou obsahy sbírek také svědectvím doby, což je to, co hodnotu sbírky spoluvytváří.¹¹⁶ Sbírkou moderního a současného umění se na akvizice děl z oblasti pohyblivého obrazu nezaměřuje, uvědomuje si ale jejich důležitost vedle dalších médií – sbírání je tak motivováno především významem tohoto média v kontextu současného umění. Co se uchovávání média pohyblivého obrazu týče, NGP díla ukládá jak na fyzických nosičích, tak i na cloudových úložištích v několika kopiích. V posledních letech se také povedlo digitalizovat celý fond pohyblivého obrazu, jehož část doposud byla jen na původních nosičích. NGP původní dobovou techniku neuchovává, díla je proto nutné digitalizovat, aby se zabránilo jejich degradaci. K problematice licencování NGP uvádí, že vždy respektuje formu prodeje zvolenou umělci.¹¹⁷

Digitální sbírky obsahují pestrý výběr¹¹⁸ z expozic a depozitářů. Online katalog sbírek¹¹⁹ neeviduje pojem nová média, video, videoart, film, audiovizuální dílo ani pohyblivý obraz. Pod filtr sbírky moderního a současného umění je zařazeno pouze 280 děl. Data o dílech pohyblivého obrazu, které se ve sbírce nacházejí, tak nelze v tomto online katalogu dohledat. Katalog vyrobilo a spravuje digitální pracoviště Slovenské národní galerie, lab.SNG, které tvoří a spravuje také online katalog sbírek Slovenské

¹¹⁵ NG 333 byla soutěží nejmladšího umění v České a Slovenské republice (2007–2011).

¹¹⁶ etc. galerie. *Meze pohybu a sbírkové instituce* [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV [online]. 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-instituce>>.

¹¹⁷ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 47–48.

¹¹⁸ *Sbírky Národní galerie Praha: Informace* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://sbirky.ngprague.cz/informacie>>.

¹¹⁹ *Sbírky Národní galerie Praha: Katalog* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://sbirky.ngprague.cz/katalog>>.

národní galerie¹²⁰ nebo třeba Moravské galerie v Brně.¹²¹ V rámci odborných aktivit NGP je ale v provozu také sbírková databáze Vademecum,¹²² provozovaná Bach Systems,¹²³ která umožňuje rozšířené vyhledávání ve sbírkách.¹²⁴ V případě prvně zmíněného online sbírkového katalogu NGP lze tedy vyfiltrovat kategorii sbírky, autora, techniku a materiál. V databázi Vademecum pak lze v rozšířeném vyhledávání předměty identifikovat podle inventárního čísla, sbírky, podsbírk, ¹²⁵ autora, typu dat¹²⁶ a zadaného klíčového slova. Při vyfiltrování podsbírk nových médií při sbírce moderního a současného umění tato databáze nachází 758 položek.¹²⁷ Při stejných parametrech, ale s vyhledáním pojmu (techniky) *video*, nachází databáze 60 předmětů. Při hledání klíčových slov *pohyblivý obraz* či *audiovizuální* databáze žádné relevantní položky

¹²⁰ Lab.SNG [online]. Bratislava [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://lab.sng.sk>

¹²¹ O tomto katalogu píšu více v následující části kapitoly.

¹²² Muzejní VadeMeCum je modulární systém zaměřený na zpracování, ukládání a prezentování muzejních sbírek ve státních i soukromých muzeích a galeriích, který pomáhá odborným pracovníkům efektivně zvýšit míru zpracování a přístupnosti unikátních historických materiálů.

Muzejní VadeMeCum. *Bach systems* [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <http://www.bach.cz/produkty/muzejni-vademecum/>.

¹²³ Bach Systems s.r.o. se specializuje na vývoj softwarových aplikací a ucelených informačních systémů, kterými klientům pomáhá se systémy zpracování dokumentů, mj. se zaměřuje na zpracování historických fondů a sbírek v paměťových institucích (archivech, muzeích, galeriích a ostatních). Společnost realizovala např. digitální archiv Zemského archivu v Opavě nebo digitálního průvodce pro Národní muzeum, pomocí kterého lze vyhledávat a prohlížet archiválie a další materiály ze sbírek. *Bach systems* [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <http://www.bach.cz>.

¹²⁴ *Vademecum – sbírková databáze* [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://ng.bach.cz/ng_vade/.

¹²⁵ V této databázi se nachází podsbírk nových médií, v katalogu online sbírek se podsbírk nenachází a o podsbírk nových médií jsem nenalezla nikde jinde v rámci dostupných prezentačních materiálů NGP zmínku.

¹²⁶ Lze zadat jedinou možnost: „pouze s obrázkem“.

¹²⁷ Ke konci roku 2021 bylo přihlášeno do Centrální evidence sbírek Ministerstva kultury České republiky 770 sbírkových předmětů v podsbírk Současné umění a nová média. V roce 2022 pak 792 předmětů.

Výroční zpráva Národní galerie Praha za rok 2021. Národní galerie Praha [online]. 2022. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://ngp-prod.brainz.cz/storage/4605/Výroční%3%AD-zpráva-NGP-2021.pdf>.

Výroční zpráva Národní galerie Praha za rok 2022. [online]. Národní galerie Praha, 2023 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: https://admin.www.ngprague.cz/storage/5818/2022-Výroční_zpráva_NGP.pdf

nezobrazuje. V detailu konkrétního díla se nacházejí základní položky jako autor, název díla, rok výroky, inventární číslo, technika (zde se nachází hledaný pojem *video*), materiál (zde je uveden nosič, na němž je dílo uloženo, u některých prací je formát ještě více specifikován nebo je uveden počet edic) a stopáž. Tyto kategorie obsahu zřejmě vycházejí z velmi obecného popisu pro různý typ uměleckých prací, pro díla pohyblivého obrazu je popis nicméně neadekvátní (např. stopáž díla se nachází v kategorii *rozměry*).¹²⁸ Obsahy vyhledávání se u obou databází liší, není však příliš jasné, která z databází je aktuálnější¹²⁹ a zda je databáze Vademecum projektem pouze pro interní účely, nebo zda s ní veřejný online katalog sbírek komunikuje.

V roce 2015 NGP ve Veletržním paláci představila dlouhodobý výstavní program, v rámci něhož zavedla Prostor pro pohyblivý obraz (Moving Image Department). Ten pak otevřela výstavou *Jak je důležité být v (pohyblivém) obraze*. „Rozhodnutí otevřít nový prostor s programem zaměřeným primárně na video a film reaguje na dosavadní absenci těchto médií ve sbírkách moderního a současného umění Národní galerie v Praze.“¹³⁰ Výstavní program byl chronologicky číslován a jeho jednotlivé kapitoly byly pokaždé tematicky zaměřeny a sestaveny kurátorem pro speciální projekty NGP Adamem Budakem (dílčí kapitoly pak byly realizovány v kurátorské spolupráci s Jemem Kratochvilem). Výstavních kapitol se až doposud uskutečnilo 11, poslední skončila na začátku ledna roku 2020. Kurátor Prostoru pro pohyblivý obraz Adam Budak byl v polovině listopadu 2019 z NGP odvolán, projekt dále nepokračoval ani se na něj nijak navázalo. Do jaké míry se jeho mediálně specifický program propal do uvažování o akvizicích děl pohyblivého obrazu sbírky NGP, není jasné. Výstavní projekt však významnou měrou přispěl k představení aktuálních forem současného umění široké

¹²⁸ Např. u díla Marka Thera: *4.05 viz*

<https://ng.bach.cz/ng_vade/permalink?xid=9DFEE6BB12D111EB9B8DDC4A3E4C68E3>.

¹²⁹ Databáze Vademecum na webu uvádí copyright k roku 2021.

¹³⁰ *Jak je důležité být v (pohyblivém) obraze*. *Národní galerie Praha* [online]. 2015 [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/udalost/72/jak-je-dulezite-byti-v-pohyblivem-obrazu>

veřejnosti a upozornil na tehdy nedostatečné zastoupené pohyblivého obrazu nejen ve sbírkách veřejné instituce, ale také v rámci výstavních projektů.

3.4 Moravská galerie (MG)

MG je příspěvkovou organizací zřizovanou Ministerstvem kultury České republiky. Byla založena v roce 1961 a ve správě má 4 budovy. Ve svých sbírkách spravuje přes 200 000 uměleckých předmětů a má tak po NGP druhou nejrozsáhlejší uměleckou sbírku v ČR. MG má ve správě sbírky starého umění, moderního a současného umění, grafického designu, užitého umění a designu, archiv a sbírku Jiřího Valocha, knižní sbírky a sbírku fotografie.¹³¹ Díla z oblasti pohyblivého obrazu spadají do sbírky fotografie založené v roce 1962. Hlavním kurátorem odboru volného a užitého umění je Ondřej Chrobák, kurátorem fotografie a nových médií je Jiří Pátek. K jednotlivým sbírkám je v Moravské galerii přiřazen také správce, který má na starost management sbírky. Správkyní sbírky fotografie – kam patří také díla nových médií, tedy i pohyblivého obrazu – je Markéta Kočí.

Ondřej Chrobák tvrdí, že v posledních zhruba 15 letech v MG neexistuje žádná systematická akviziční činnost – není taková tedy ani v oblasti pohyblivého obrazu. V MG podle něj nikdy nevznikly finanční ani odborné podmínky na to, aby pro tento typ umění byla založena samostatná sbírka, která by byla ekvivalentem sbírky fotografie (jejíž součástí nyní jsou, jak již bylo řečeno, také nová média).¹³² „V současnosti nemáme relevantní podmínky pro to, abychom mohli systematicky sbírat tento typ umění ani

¹³¹ Sbírký. *Moravská galerie* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <<https://moravska-galerie.cz/sbirky/>>.

¹³² Upozorňuje také na to, že jak NG, tak MG, které jsou příspěvkové organizace Ministerstva kultury České republiky, jsou vyloučeny z tzv. Akvizičního fondu a případných dalších zdrojů. Podle něj má tak např. GMU větší šanci prostředky pro akvizice pohyblivého obrazu získat a jeho sbírání se věnovat. František Zachoval v reakci uvádí, že prostředky na akvizice GMU z Akvizičního fondu tvoří 70%.

*žádný jiný typ umění. Akviziční činnost je tak pro nás hledáním určitých příležitostí, které se v oblastech umění objevují. Nemůžu ale zodpovědně říct, že můžeme tuto oblast systematicky rozvíjet. (...) V současnosti nemůžeme dělat proaktivní akviziční politiku v žádném segmentu a platí to i pro pohyblivý obraz.*¹³³ Moravská galerie však, stejně jako NGP, pohyblivý obraz vnímá jako plnohodnotné umělecké médium a věnuje se mu v míře, která odpovídá zájmu o ostatní umělecké formy. Stejně jako při uplatňování kritérií pro sbírání dalších médií se akvírují především sbírkové předměty, které budou nebo v minulosti byly součástí krátkodobých či dlouhodobých výstavních expozic MG.¹³⁴

V souvislosti s problematikou licencování děl pohyblivého obrazu Ondřej Chrobák zastává stanovisko, jež je v opozici k politice získávání výhradních licencí, jakou prosazuje GMU.¹³⁵ Podle Chrobáka by se měly sbírky zaměřit především na koncipování smysluplných celků s postojem a názorem a vytvářet selekce, které jsou pro obsahovou koncepci dané sbírky určující. Při akvírování díla (nejen pohyblivého obraz) tak není určující, tvoří-li jeho další kopie součást jiné sbírky – a většinou to ani není předmětem zkoumání. Chrobák k politice nákupu výhradních licencí vyjadřuje jisté pochybnosti i vzhledem k tomu, že sbírkotvorné instituce jsou paměťové a mají zajišťovat dlouhodobé uchování předmětů: „*Nejsme si daleka jisti, zda jedna instituce je schopna trvale garantovat jediný možný, či dokonce dobrý způsob prezentace a zacházení s dílem, tj. být nejlepším a unikátním majitelem díla. Ze zkušenosti je širší dostupnost díla dlouhodobě*

¹³³ etc. galerie. *Meze pohybu a sbírkové instituce* [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV [online]. 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-institute>>.

¹³⁴ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 47.

¹³⁵ František zachoval vyjádřil, že jelikož NGP a MG nejsou v radě galerií, GMU nemá badatelský přístup k online databázím, a tím pádem nemůže často zjistit, zda je konkrétní dílo, které mají zájem zařadit do sbírky GMU, součástí sbírek těchto institucí. Pro GMU je uložení díla pohyblivého obrazu v jiné sbírce rozhodující kritérium při rozhodování o jeho akvizici, vzhledem k tomu, že je sbírka Pohyblivého obrazu budována na vlastnictví výhradních licencí.

etc. galerie. *Meze pohybu a sbírkové instituce* [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV [online]. 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-institute>>.

v zájmu autorů a veřejnosti.“¹³⁶ Dodává, že náplní jedné roviny sbírkotvorné činnosti je předměty a data dlouhodobě uchovávat a zajistit jejich existenci i v budoucnosti, druhou rovinu pak představují samotné sbírkové aktivity, kdy instituce předměty vlastní, a může s nimi tím pádem nějakým způsobem nakládat a dále je prezentovat.

MG má veřejný online katalog sbírek,¹³⁷ kde uvádí, že se jedná o *kompletní online zveřejnění sbírek MG*.¹³⁸ Online katalog, stejně jako v případě sbírek NGP, spravuje lab.SNG.¹³⁹ Sbírkové předměty lze vyhledávat dle autora, techniky, výtvarného druhu, materiálu, námětu nebo podle výstavy (díla akvírovaná z výstav realizovaných MG). Online katalog čítá 205 544 děl, přes hesla video, film, pohyblivý obraz a audiovizuální dílo však není nalezen žádný sbírkový předmět. Z předchozích diskuzí vyplývá, že MG ve sbírkách díla povahy pohyblivého obrazu zařazeny má, z databází však není jasné, kolik děl tohoto typu uchovává a jaká konkrétní to jsou.

K nejvýraznějším aktivitám, které MG na poli pohyblivého obrazu vyvíjela, patřil projekt *Videogram*, na němž se – ve spolupráci s Fakultou výtvarných umění v Brně – podílela v letech 2009–2019 (v letech 2009–2013 pod názvem *Videotime*). Program

¹³⁶ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 51.

¹³⁷ Sbírky online. *Moravská galerie* [online]. [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <<https://sbirky.moravska-galerie.cz/katalog>>.

¹³⁸ Základní informace o galerii. *Moravská galerie* [online]. [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <<https://moravska-galerie.cz/o-galerii/>>.

¹³⁹ Střednědobá koncepce rozvoje MG pro období 2019–2024 uvádí, že v roce 2017 MG zveřejnila jako první významná sbírková umělecká instituce kompletní sbírkový katalog online. Tento krok byl podle MG inspirativní k vytvoření online databáze sbírek také pro NGP a další regionální instituce. MG považuje zveřejnění sbírky online jako jeden z nástrojů, jak demokratizovat přístup ke kulturním statkům, což je jeden z hlavních pilířů střednědobé koncepce rozvoje MG. Střednědobá koncepce rozvoje Moravské galerie v Brně pro období 2019–2024. *Moravská galerie* [online]. 2019. [cit. 2023-01-14]. Dostupné z: <https://moravska-galerie.cz/wp-content/uploads/2022/04/koncepce___financi_plan.pdf>.

naplňovali umělci pracující s médii pohyblivého obrazu, a to se svými projekty, zkoumanými tématy či s prezentací vlastní tvorby.¹⁴⁰

Co se týče archivace pohyblivého obrazu, MG obraz ukládá v původním autorském formátu, ve kterém jej sbírka obdržela. Většinou jej přebírá na kompaktních discích a USB flash discích, a zároveň ukládá na galerijním serveru.¹⁴¹

¹⁴⁰ Na projektu se dále podílela platforma Terén, kolektiv Fiume, Praha – Fórum pro architekturu a média a Teorie interaktivních médií Masarykovy univerzity v Brně. Projekt byl garantován Filipem Cenkem, umělcem a děkanem FaVU v Brně. Podrobný program projektu je dostupný na: <<http://intermedia.ffa.vutbr.cz/videotime>>. Archiv prezentací přednášek je dostupný na: <<https://videogram.favu.vut.cz/archive>>.

¹⁴¹ PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398, s. 48.

4 Národní filmový archiv (NFA) – Videoarchiv

NFA byl založen v roce 1943 a je jedním z deseti nejstarších a největších filmových archivů na světě. Jeho hlavní náplní je pečovat o filmové dědictví. Obsahem archivu jsou kromě filmů také fotografie, plakáty, pozůstalosti, fondy institucí, reklamní materiály, titulkové a dialogové listiny, varia, rozhovory a zvukové nahrávky. Kromě jmenovaných sbírek má NFA také rozsáhlou odbornou knihovnu. K činnostem, jež NFA v rámci péče o sbírky provozuje, patří shromažďování, zpracování, ochrana a restaurování. Shromažďování děl probíhá „*darem, nákupem, výměnou s členskými státy FIAF (Mezinárodní federace filmových archivů) a v případě dat a sbírky zvukových záznamů v oddělení orální historie i vlastní tvorbou.*“¹⁴² Pro shromažďování materiálů je také zásadní nabídková povinnost, která je dána zákonem a která každého výrobce kinematografického díla zavazuje k tomu nabídnout NFA dvě jeho nepoškozené rozmnoženiny, kopii literárního scénáře a propagační materiály – péče o filmové dědictví dané zákonem má zabránit jeho možné degradaci či ztrátě v budoucnosti. Klíčovou činností je také digitalizace sbírek a fondů NFA, díky kterým se sbírkové předměty prezentují veřejnosti nebo poskytují pro badatele. Digitální laboratoř byla vybudována v roce 2013 a zajišťuje archivaci digitálních děl a digitalizaci audiovizuálních prací ze starších nosičů.¹⁴³ NFA tato díla do svých sbírek nenakupuje, ale nabízí odbornou péči k jejich dlouhodobému uchování.

V roce 2020 zahájil NFA výzkumný projekt s názvem *Audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie: dokumentace, archivace a zpřístupnění* (dále Videoarchiv). Tříletý projekt – realizovaný v letech 2020–2023¹⁴⁴ – se věnoval tvorbě dlouhodobě udržitelné strategie pro prezervaci a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu a jeho výstupem

¹⁴² Péče o sbírky: Shromažďování. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/sbirky/pece-o-sbirky/shromazdovani-2/>>.

¹⁴³ *Metodika digitalizace audiovizuálních děl. Zpřístupnění sbírek NFA v současných technologických podmínkách.* Národní filmový archiv [online]. 2014. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://nfa.cz/wp-content/uploads/2014/08/Methodika_digitalizace_NFA_srpen2014.pdf>.

¹⁴⁴ Projekt byl ukončen k datu 31. 12. 2022.

je *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* (2022). Předmět výzkumné práce byl v projektu definován jako *audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie*, což reflektuje především jeho produkční, prezentační a distribuční podmínky. Jde o díla pohyblivého obrazu, která se ocitají na hranici uměleckého a kinematografického provozu.

Jak již výzkum předkládané práce ukázal, péče o díla pohyblivého obrazu je v tuzemském institucionálním prostředí značně fragmentární a metodika akvizičního procesu, licencování a archivace těchto děl není nijak standardizovaná. Daná situace byla předmětem výše popsaných diskuzí a událostí (2. Otázky k archivaci a sbírání pohyblivého obrazu – diskuze a kolokvia v ČR 2012–2022), přičemž právě NFA se na jejich přípravách vždy podílel nebo se jich alespoň (prostřednictvím zástupců) účastnil. Záměr realizovat výzkumný projekt Videoarchiv byl přitom mj. dán dlouhodobým zájmem některých pracovníků NFA o tuto problematiku, k nimž jmenovitě patří především Matěj Strnad, Sylva Poláková nebo Michal Klodner.¹⁴⁵ Při utváření koncepce projektu pak bylo podstatné léty ověřované vědomí NFA o přetrvávající nedostatečné péči o díla pohyblivého obrazu v dalších tuzemských institucích.

Vzhledem k tomu, že NFA reprezentuje instituci, která má v historii českých archivů a institucí s pohyblivým obrazem nejdlejší zkušenost, disponuje potřebnou infrastrukturou, vybavením a týmem odborných pracovníků, jevílo se jako logické, aby se této činnosti ujalo právě NFA.¹⁴⁶ Vlastní projekt pak vznikl z několika impulzů, tím klíčovým byla nabídka Vědecko-výzkumného pracoviště Akademie výtvarných umění

¹⁴⁵ Všichni jmenovaní byli součástí řešitelského týmu projektu Videoarchiv, přičemž hlavní řešitelkou projektu je Sylva Poláková. Ta v rámci instituce NFA dlouhodobě působí na pozici kurátorky v Oddělení kurátorů a připravuje cyklus programů Paralelní kino v Ponrepu (v kině provozovaném NFA). Cyklus sestává z pravidelných projekcí studentského a experimentálního filmu a nových akvizic NFA, které se vymykají klasickým kino-formátům. Matěj Strnad v NFA zastává pozici vedoucího Oddělení kurátorů, Michal Klodner vede Oddělení digitálního kurátorství a působí zde jako digitální kurátor.

Lidé. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/o-nas/kdojsme/lide>>.

¹⁴⁶ Rozhovor se Sylvou Polákovou, hlavní řešitelkou projektu Videoarchiv, v Praze dne 18. 10. 2021.

v Praze (dále VVP AVU) k zápůjčce jeho sbírky pohyblivého obrazu – taktéž nazvané *Videoarchiv* – do správy NFA. Dalším z podnětů pro vznik Videoarchivu byla aktivní účast NFA na sérii diskuzí pořádaných platformou PAF (popsáno výše, v kapitole 2.1). Vzájemná diskuze mezi jednotlivými institucemi odhalovala jak absenci péče (či její nedostatky) při nakládání s díly pohyblivého obrazu, tak i samotné její důvody. Z diskuzí bylo zřejmé, že instituce nemají finanční, technické ani personální prostředky na to, aby se mohly vývoji metodiky k péči o tento typ děl věnovat. Podle zástupců uměleckých sbírkotvorných institucí, jmenovitě NGP a MG, je překážkou rovněž správa obrovského množství dalších sbírkových předmětů jiných mediálních forem.

V reakci na zmíněnou situaci NFA vypracovalo výzkumný projekt a v roce 2019 požádalo o jeho podporu v rámci NAKI – programu na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva kultury České republiky,¹⁴⁷ kterou na realizaci projektu v letech 2020–2023 také obdrželo. Cílem projektu bylo vytvoření infrastruktury, metodických postupů a digitálních standardů pro dlouhodobé uchování a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu, které by byly uplatnitelné v dalších sbírkotvorných institucích.

4.1 Sbírkový fond

Jak již bylo uvedeno, pro zahájení výzkumného projektu Videoarchiv – stejně jako pro vznik stejnojmenného sbírkového fondu – byla klíčová výzva ohledně zápůjčky kolekce videoarchivu z VVP AVU.¹⁴⁸ VVP AVU se vedle výzkumných (a archivačních) projektů

¹⁴⁷ Vizí Programu je prostřednictvím aplikovaného výzkumu a vývoje dosáhnout zachování a udržitelné rozvíjení specifické národní a kulturní identity i integrity a kulturního dědictví v kontextu evropské a světové kultury ve 21. století a v podmínkách očekávaných globálních změn.

Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II). Ministerstvo kultury České republiky, 2013. [online]. [cit. 2023-08-05]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/program-na-podporu-aplikovaneho-vyzkumu-a-experimentalniho-vyvoje-narodni-a-kulturni-identity-na-leta-2016-az-2022-naki-ii-2286.pdf>.

¹⁴⁸ Do péče NFA přešla část sbírky videoarchivu VVP AVU v září 2018.

od roku 2007 věnuje shromažďování děl z oblasti českého výtvarného umění pohyblivého obrazu produkovaného od 80. let 20. století do současnosti, soustředí se při tom především na videodokumentaci umění – přednášky, performance, návštěvy v ateliérech, záznamy z výstav ad. Videoarchiv VVP AVU se od počátku profiloval jako jediná systematická sbírka českého videoartu a videodokumentace umění.¹⁴⁹ Ambicí sbírky ovšem nebylo zaručit dlouhodobé uchování sebraných materiálů, nýbrž byla budována především pro badatelské a vzdělávací účely (díla bylo možné prohlédnout si prezentně).¹⁵⁰ Díky včasným aktivitám videoarchivu VVP AVU se ale nakonec – i přes neexistující metodiku – podařilo také uchránit některá raná díla. Díla v kolekci je možné třídit a dohledat v online databázi.¹⁵¹ Kompletní seznam má k dispozici právě NFA, který převzal díla k zápůjčce a provedl co největší možné množství děl akvizičním řetězcem. Rozsah péče a zpřístupnění závisí na tom, zda a jaká díla se tímto akvizičním řetězcem podařilo podle vlastních standardů provést, a to včetně uzavření licenční

¹⁴⁹ Vznik videoarchivu VVP AVU iniciovali Sláva Sobotovičová, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Václav Magid, Dagmar Svatošová a Jiří Ševčík. Počátkům a poslání videoarchivu VVP AVU se věnuje rozhovor Barbory Vavrové a Sylvy Polákové se správkyní videoarchivu Slávou Sobotovičovou.

VAVROVÁ, Barbora a Sylva POLÁKOVÁ. Videoarchiv jako obraz doby. Rozhovor se Slávou Sobotovičovou o videoarchivu VVP AVU. *Filmový přehled* [online]. 2019 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <<https://www.filmovyprehled.cz/cs/revue/detail/videoarchiv-jako-obraz-doby-rozhovor-se-slavou-sobotovicovou-o-videoarchivu-vvp-avu>>.

¹⁵⁰ Kromě aktivit sbírání, katalogizace a uchovávání děl pohyblivého obrazu vyvíjel videoarchiv VVP AVU distribuční aktivity – od roku 2011 vydával kompilační DVD v edici nazvané VIDA. Šlo především o tematické či monografické kurátorské výběry děl zastoupených ve sbírce VVP AVU. DVD bylo možné zakoupit nebo si jej zapůjčit k veřejné projekci. VVP AVU také pořádalo několik projekcí těchto výběrů publikovaných na DVD. O aktivitách videoarchivu VVP AVU podrobně pojednává má bakalářská práce.

KLAJBANOVÁ, Nela. *Současné umění pohyblivého obrazu filmu a videa a jeho distribuční metody v České republice* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/hniigk/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Martin Mazanec, Ph.D. s. 34–35.

¹⁵¹ V online databázi je možné vyhledávat podle typu a podtypu (zařazení podle formátu) záznamu, jména autora, názvu díla, roku výroby a jazykové verze titulků. U položky v databázi jsou publikovány následující informace: jméno autora, název díla, autorství, klasifikace, datace, technické parametry, vystavení, zveřejnění, šíření, odkaz na informace v dalších partnerských databázích (jako např. Artlist nebo Artyčok.TV), případně další doplňující informace (např. text k dílu, zařazení do kompilací VVP AVU). Videoarchiv. VVP AVU [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <<https://databaze.vvp.avu.cz/videoarchiv/>>.

smlouvy. Součástí aktivit videoarchivu VVP AVU byla také digitalizace děl z jiných nosičů; předmětem zápujčky NFA jsou pouze tato digitální data.

Záběr fondu NFA s názvem Videoarchiv je charakterizován díly pohyblivého obrazu, která se ocitají na hraniční situaci několika provozů – uměleckého a kinematografického. Fond obsahuje díla od 70. let 20. století do současnosti. Kromě akvizic děl převzatých z kolekce VVP AVU se ve sbírkovém fondu nacházejí také další díla, jež byla kurátory (ať už interními, či externími) vybrána na základě dílčích kritérií. O zařazení konkrétních děl do fondu rozhoduje mimo jiné stav konkrétního díla: díla, která se z archivní perspektivy nacházejí v ohroženém stavu, mají prioritu. Dalším rozhodujícím faktorem jsou externí kurátorské nominace, které jsou důležité z hlediska širší záběru a které doplňují výběr děl iniciovaný kurátory NFA na základě jejich vlastních kurátorských koncepcí. Zohledňují se také další kritéria, jako je pestré mediální, tematické i žánrové zastoupení, generační nebo ekvivalentní genderové zastoupení. Klíčová je pak vazba na české prostředí, vzhledem k tomu, že NFA se věnuje české (národní) kinematografii. Jedná se tedy o díla českých autorů nebo díla vzniklá v ČR, ev. o takzvaná bohemika, tzn. díla, která vznikla v zahraničí rukou českých tvůrců nebo která nějakým jiným způsobem souvisejí s českým kontextem.¹⁵² Do sbírky byla také zařazena významná část prací, jež byla prezentována v rámci online výstav, které NFA realizovalo v roce 2021 jako součást projektu Videoarchiv.¹⁵³

¹⁵² Rozhovor se Sylvou Polákovou, hlavní řešitelkou projektu Videoarchiv, v Praze dne 18. 10. 2021.

¹⁵³ V roce 2021 byly jako pilotní veřejný projekt Videoarchivu uvedeny tři online výstavy (na webu instituce), které kurátorsky připravili řešitelé projektu – Martin Mazanec (*Český obraz elektronický, 1994*), Tomáš Pospiszyl (*První vlna*) a Lenka Střeláková (*Argumentovaná realita*) – a zároveň autoři odborných textů v antologii *Mapování pohyblivého obrazu. Média, aktéři a místa v českém prostředí*. Publikace vyšla v roce 2022 jako jeden z výstupů projektu Videoarchiv a zmíněné výstavy byly koncepčně navázány na oblasti, jimiž se kurátoři ve svých textech zabývali. Dokumentace výstav. Videoarchiv NFA [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/online-vystavy.pdf>>.

4.2 Metodika a její uplatnění

Cílem projektu Videoarchiv bylo vytvoření „infrastruktury, metodických postupů a digitálních standardů pro jejich dlouhodobé uchování v nejvyšší kvalitě, a také zpřístupnění včetně zapojení on-line nástrojů.“¹⁵⁴ Klíčovým výstupem z výzkumného projektu je tak podrobná Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy, jež byla publikována v roce 2022. Společně s touto metodikou, která je volně přístupná ke stažení, byly vypracovány a zveřejněny také související dokumenty Technicko-organizační směrnice provozu archivního systému pohyblivého obrazu¹⁵⁵ a Popis poloprovozu vytváření a zpřístupnění digitálních archivních balíčků se zaměřením na umělecká díla s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy¹⁵⁶. Předmětem metodiky je dlouhodobá ochrana děl v digitální podobě. Nezahrnuje tak archivaci dalších, materiálních komponentů daných prací – tyto části a další instalační specifika Videoarchiv pojímá pouze v rovině dokumentace a popisu, nikoliv jejich uložení.¹⁵⁷ Pokud se díla nacházejí na zastarávajících nosičích (původní elektromagnetické nebo optoelektronické obrazové formáty), jsou v digitální laboratoři digitalizována a akvizičním procesem pak procházejí až výsledná digitální/digitalizovaná díla. Při vývoji metodologie NFA čerpala z mezinárodních archivářských statutů, kdy je uložení digitálních děl na LTO (Linear Tape Open) páskách

¹⁵⁴ Projekt. *Videoarchiv NFA* [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/projekt/>>.

¹⁵⁵ KLODNER, Michal. Technicko-organizační směrnice provozu archivního systému pohyblivého obrazu [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/NFA_Technicko-organizacni-smernice.pdf>.

¹⁵⁶ SVATOŠ, Jonáš. Popis poloprovozu vytváření a zpřístupnění digitálních archivních balíčků se zaměřením na umělecká díla s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/NFA_poloprovoz-vytvareni-a-zpristupneni.pdf>.

¹⁵⁷ Pokud instalační řešení díla obsahuje hmotné části, podrobné informace o něm jsou obsaženy v akviziční a instalační dokumentaci, která se při akvizici díla do fondu zpracovává.

v současnosti považováno za nejlepší řešení pro dlouhodobé uchování.¹⁵⁸ U zmíněných původních nosičů naopak dochází rychle a snadno k jejich degradaci, snižuje se také dostupnost původních přehrávacích zařízení.¹⁵⁹

Vypracovaná metodika byla certifikována odborem výzkumu a vývoje Ministerstva kultury České republiky.¹⁶⁰ Metodika kombinuje již existující standardy a postupy, „*kteřé je nutné nebo vhodné aplikovat na oblast umění pohyblivého obrazu tak, aby byla zaručena důvěryhodnost archivního záznamu a celého procesu*“¹⁶¹. Záměrem projektu bylo vytvořit metodiku, která by nebyla uplatnitelná pouze v NFA, ale také v dalších paměťových institucích muzejního i archivního charakteru, jež sbírají nebo mají zájem sbírat díla pohyblivého obrazu za účelem jeho dlouhodobého uchování a zpřístupnění. Tento záměr se naplňoval s vědomím, že množství děl českého pohyblivého obrazu je takové, že není možné, aby se o něj starala pouze jedna instituce. Zároveň ovšem bylo z předchozích diskuzí zřejmé, že v institucích nutné nástroje pro dlouhodobou péči o tento typ děl chybí. Předpokladem realizace projektu byla dlouhodobá spolupráce NFA se sbírkovými institucemi z oblasti výtvarného umění a implementace nově vyvinutých metod a postupů do jejich sbírkové a výstavní činnosti.

NFA o záměrech výzkumného projektu jednala s tuzemskými institucemi, jmenovitě s NGP, MG, GMU, GHMP a s AVU (zde komunikují především s VVP AVU a s

¹⁵⁸ Rozhovor se Sylvou Polákovou, hlavní řešitelkou projektu Videoarchiv, v Praze dne 18. 10. 2021.

¹⁵⁹ KLODNER, Michal (ed.) a kol. *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

¹⁶⁰ Osvědčení o uznání uplatněné metodiky. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, odbor výzkumu a vývoje, 2022. Dostupné také z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/osvedceni-metodiky-273-nmets.pdf>>.

¹⁶¹ KLODNER, Michal (ed.) a kol. *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

platformou Artyčok.TV)¹⁶², a to už při podávání žádosti výzkumného projektu, přičemž s nimi uzavřela memoranda o spolupráci. „*Metodika je zamýšlena tak, aby byla aplikovatelná i jinde. Aby péče o tento typ děl byla možná na více pracovištích, byla koordinovaná, a aby nepřestával dialog a kooperace mezi jednotlivými institucemi,*“ dodává Sylva Poláková. NFA v průběhu výzkumné fáze předala k posouzení oba klíčové dokumenty – technicko-organizační směrnici provozu archivního systému a vypracovanou metodiku –, do kterých byly posléze zapracovány kritické komentáře od partnerských institucí. Daný postup odpovídal zmíněnému cíli, totiž tomu, aby byly metodiky a směrnice v těchto organizacích implementovatelné. Jmenované instituce se však k tomu, že budou metodiku nutně aplikovat, nezavázaly. Předpokladem pro aplikovatelnost metodiky je totiž – vzhledem k náročnosti provozu digitálního archivu – zajištění dlouhodobě udržitelné strategie pro dostatečné finanční a personální zázemí.

4.3 Dokumentace, archivace a zpřístupnění

Výzkumnému projektu se po dobu jeho trvání věnoval interdisciplinární tým, který zahrnoval jak filmové badatele z oblasti historie, teorie nebo konzervátorství, tak i badatele ze stejných oblastí z oboru kunsthistorie. V týmu byli v neposlední řadě také informační vědci a badatelé v oblasti orální historie (coby zástupci dalších pomocných metodik projektu) nebo právníci z oblasti autorského práva. Právě interdisciplinarita týmu zaručuje komplexní nahlédnutí na danou problematiku a vytvoření podrobných, návodných způsobů, jak o tento typ děl pečovat i tam, kde třeba takový interdisciplinární tým chybí.¹⁶³ „*Základním předpokladem je personální zajištění rolí*

¹⁶² NFA k předpokládaným uživatelům výsledků projektu řadí také další sbírkové instituce (např. Centrum umění nových médií – Vašulka Kitchen Brno, Galerii Středočeského kraje, Muzeum umění Olomouc nebo Krajskou galerii výtvarného umění ve Zlíně). Tamtéž, s. 10.

¹⁶³ Rozhovor se Sylvou Polákovou, hlavní řešitelkou projektu Videoarchiv, v Praze dne 18. 10. 2021.

*kurátora/kurátorky, konzervátora/konzervátorky a správce/správkyňě zpřístupnění.*¹⁶⁴

Akviziční postupy, podrobně popsané v metodice Videoarchivu, kladou důraz na co největší důvěryhodnost archivního zápisu a na autentičnost akvírovaného díla ve vztahu k jeho vzniku a původnímu uvedení. Metodika uvádí pracovníky, kteří jsou pro takový akviziční postup klíčoví. Prvním z nich je původce akvizice (tedy vlastník či zprostředkovatel autorských práv konkrétního díla), dále kurátor (zodpovědný za celý akviziční proces), digitální konzervátor (který vypracovává technickou analýzu, digitalizaci a digitální zpracování obrazových nosičů a zvukových záznamů) a katalogizátor (podílí se na archivním popisu díla, provádí obsahovou a formální analýzu ukládaných materiálů a spravuje záznamy o díle s cílem jejich zpřístupnění).¹⁶⁵ Metodika definuje 7 částí akvizičního procesu, které se v závislosti na povaze díla mohou časově překrývat. Jedná o předakviziční historický výzkum (1), který provádí kurátor v souladu se sbírkovou politikou instituce, v níž působí. Tento výzkum tvoří v případě akvizice základ rešerše¹⁶⁶. Dále jsou to právní ujednání (2), která zahrnují komunikaci s původcem díla a veškerá smluvní ujednání o akvizici díla. Další částí je primární výzkum (3) využívající metody archivně dokumentační analýzy, která pracuje s nástroji kontrolní či identifikační projekce¹⁶⁷ a rozhovoru.¹⁶⁸ Pokud se akvírované dílo nachází na

¹⁶⁴ KLODNER, Michal (ed.) a kol. *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 11–12.

¹⁶⁶ Příklad rešerše je součástí Metodiky. Tamtéž, s. 89–91.

¹⁶⁷ Rozlišuje se rozeznávání neověřených obsahů nebo kontrola a posuzování případné změny stavu díla.

¹⁶⁸ Provádí se polostrukturovaný rozhovor, není povinnou součástí akvizičního procesu, ale provádí se především tehdy, pokud k dílu nejsou dostupné dostatečné či dostatečně důvěryhodné informace. Podklady k rozhovorům a pravidla přepisů rozhovorů jsou uvedena v Metodice. Tamtéž, s. 92–97.

původním nosiči s rizikem degradace, dochází k digitalizaci díla (4). V rámci akviziční dokumentace (5) se zpracovává akviziční a případně instalační zpráva a konzervátorská zpráva.¹⁶⁹ Strukturovaný popis uchovávaného materiálu se vypracovává v akviziční části věnované katalogizačnímu a archivnímu popisu (6).¹⁷⁰ V poslední části se metodika věnuje chronologii kroků akvizičního procesu (7). Předpokladem pro završení archivace je: podepsaná licenční smlouva, dokončená akviziční zpráva a akviziční dokumentace, zajištěná a diagnostikovaná média zapsaná do evidence materiálů, vytvořené a licenčně zajištěné náhledy, soubory pro akvizici připravené v odpovídajících formátech a dohodnutém pojmenování.¹⁷¹

Na publikované výsledky projektu navázal na konci roku 2022¹⁷² workshop společně s prezentací těchto výsledků nazvaný Prezervace a katalogizace sbírky pohyblivého obrazu. Workshop byl určen pro projektové partnery a zástupce dalších institucí, kteří mají ve svých sbírkách díla pohyblivého obrazu zařazena, a zaměřoval se na strategii budování a udržování sbírky, akviziční procesy, standardizaci popisu a technologické zabezpečení. Kromě uveřejnění zmíněných dokumentů popisujících metodiky pro dokumentaci, archivaci a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu nabízí NFA v případě zájmu také konzultaci při zavádění metodik v jiných institucích. Jako jedno z možných řešení (viz kapitola 3 – Akvizice, licence, archivace a zpřístupnění děl pohyblivého obrazu – veřejné sbírkotvorné instituce v ČR), jež NFA opakovaně zmiňovala, by bylo zavedení spolupráce s institucemi, které mají společného zřizovatele, tedy Ministerstvo kultury ČR. S jeho kontinuální podporou by pak mohlo vícero institucí provozovat své digitální depozitáře pod střechou NFA, znamenalo by to však strukturální změny ve vztazích mezi těmito institucemi a také nutnost navýšení kapacit v NFA, ať už fyzických, virtuálních či personálních. Je zřejmé, že dlouhodobá podpora u provozů tohoto

¹⁶⁹ Příklad akviziční zprávy, instalační dokumentace a konzervátorských zpráv je uveden v Metodice. Tamtéž, s. 78–88.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 12–17, 32–42.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 16.

¹⁷² Workshop se konal 12. 12. 2022 v kině Ponrepo.

typu chybí, a po ukončení projektu Videoarchiv (s tříletou podporou) nebude možné udržet akviziční aktivity ve stejné míře jako dosud.

Kromě standardizované dokumentace a archivace projekt také usiloval o zpřístupnění obsahu v co největší možné šíři – nakonec tak umožňuje informace k dílu, jež je součástí sbírkového fondu a prošlo akvizičním procesem, dohledat v rámci specializované online databáze.¹⁷³ Její obsah čítající více než 140 děl je dostupný na dvou úrovních – v omezeném režimu je přístupný veřejnosti, v badatelském režimu si pak lze prohlédnout veškeré materiály (přehrát všechna videa a prohlížet záznamy v plném rozsahu včetně akvizičních a konzervátorských zpráv, rešerší a další dokumentace k dílům). Badatelský přístup je udělován prezenčně v NFA a je nutné si o něj dopředu požádat. Vzdálený přístup online se uděluje pouze výzkumným organizacím. Šíře zpřístupnění ve veřejné části databáze se odvíjí od ujednání v licenčních smlouvách k jednotlivým dílům, přičemž o úrovni zpřístupnění rozhoduje autor sám. Díla jsou tak ke zhlédnutí dostupná v plné či omezené délce nebo ve formě náhledového souboru opatřeného ochranným prvkem.

K práci s databází vyšel také podrobný *Manuál pro práci s webovým rozhraním*.¹⁷⁴ Databáze je prezentována vlastním katalogem, který obsahuje několik druhů entit – Archivní popis¹⁷⁵ pro digitální materiál, Autoritní záznamy a slovníky¹⁷⁶ pro osoby, pro

¹⁷³ Databáze je dostupná na adrese <<https://videoarchiv.nfa.cz/katalog/>>.

¹⁷⁴ *Specializovaná databáze Videoarchivu Národního filmového archivu: Manuál pro práci s webovým rozhraním* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/manual_videoarchiv.pdf>.

¹⁷⁵ „Katalog obsahuje popis archivního materiálu podle pravidel Mezinárodní rady archivů, konkrétně standardu ISAD.“ Popisy jsou organizovány ve třech úrovních – Podsérie (Subseries), Složky (File) a Jednotlivosti (Item). Příklady archivního popisu jsou součástí Metodiky. Tamtéž, s. 3–4, 98–122.

ISAD(G): Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis: Přijato Komisí pro popisné standardy, Stockholm, Švédsko, 19.–22. září 1999, 2. vyd., Praha, 2009 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.ica.org/sites/default/files/CBPS_2009_Guidelines_ISAD%28G%29_Second-edition_CZ.pdf>.

¹⁷⁶ Informace jsou řazeny do dvou hlavních oblastí: Oblast identity (Identity area) a Oblast popisu (Description area). Tamtéž, s. 5.

označení klasifikace jsou pak použity Taxonomie nebo také tezaury.¹⁷⁷ Vyhledávání v databázi je rozděleno do šesti částí: vyhledávání podle archivních popisů (Archival descriptions), autoritních záznamů (Authority records), archivních institucí (Archival institutions), podle předmětů (Subjects), míst (Places) nebo podle digitálních objektů (Digital objects). Návody pro vyhledávání jednotlivých částí se pro uživatele databáze nacházejí ve zmíněném manuálu.¹⁷⁸

Oproti dalším zkoumaným online databázím (v kapitole 3) obsahuje specializovaná databáze Videoarchivu velmi podrobné informace ke sbírkovým předmětům a záznamy publikuje pouze v případě, že akvizované dílo prošlo celým akvizičním procesem. Přehledové záznamy děl¹⁷⁹ ve fondu – ale i záznamy jejich tvůrců¹⁸⁰ – jsou ve zjednodušené podobě a se základním popisem aktuálně dostupné i mimo specializovaný katalog/databázi, přímo na webu Videoarchivu, kde se mimo jiné nachází i několik pásem/výběrů sestavených ze získaných prací (*Digitální experimenty, Městské intervence, Pohyblivé objekty* aj.).

4.4 Distribuce

Každé dílo je během akvizičního procesu při zařazení do sbírky Videoarchiv ošetřeno licenční smlouvou, NFA není výhradním držitelem licenčních práv. Autoři jednotlivých prací zařazených do sbírky si pak sami volí režim, ve kterém chtějí dílo dále zpřístupnit.

¹⁷⁷ Vytváří skrze seskupování a přiřazování termínů ze slovníků Přístupové body (Access points), např. Předmětová hesla (Subject access points), Jména (Name access points) nebo Žánry a formy (Genre access points).

Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 6–8.

¹⁷⁹ Díla. *Videoarchiv* [online]. [cit. 2023-07-28]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/videoarchiv/>>.

¹⁸⁰ Autoři a autorky. *Videoarchiv* [online]. [cit. 2023-07-28]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/autori-a-autorky/>>.

Ve sbírkovém fondu se tak na díla váží různé druhy licencí.¹⁸¹ NFA zde nefiguruje jako distributor, ale jako archiv – jeho hlavním posláním je především zajištění dlouhodobého uchovávání děl ve sbírce. Sylva Poláková roli NFA v rámci prezentace děl upřesňuje takto: „*Využíváme veškerých pobídek, kde můžeme díla prezentovat, ale nechováme se jako filmový distributor, který by v tomto případě obesílal česká kina s nabídkou našeho fondu. Stále máme nějaká tradiční odbytiště, kde působíme, ať už je to archivní kino nebo festivalové platformy, kde se pravidelně objevujeme, jako je třeba MFDF Ji.hlava. Tam určitě máme zájem prezentovat náš aktuální výzkum nebo téma, a tím i naši práci.*“

Zpřístupnění prací se může odehrávat na několika rovinách – jednak je to zpřístupnění na badatelské úrovni a v online databázi, další možností je bezplatné zpřístupnění formou projekce v kině Ponrepo (provozovaném NFA a určeném především pro prezentaci děl z národního archivu), ev. prezentací NFA v partnerských institucích. Třetí rovinou je pak zpřístupnění s finančním plněním: v případě, že se na NFA obrátí jiný subjekt se zájmem vybraná díla prezentovat, instituce je za poplatek zpřístupní (je-li tato rovina odsouhlasena v rámci licenční smlouvy). V takovém případě se pak vychází z ceníku služeb NFA¹⁸², kde se mj. rozlišují různorodé projekční situace. Z poplatku za poskytnutí licence či za zapůjčení díla dostane autor 50% z celkové částky. Dílo je možné zapůjčit také na výstavu, a to v případě, že samo o sobě nemá technicky složité řešení a v licenční smlouvy je odsouhlaseno, že je možné jej prezentovat libovolným způsobem. Podmínky zápůjčky vyřizují kurátoři NFA individuálně dle konkrétního záměru využití. Součástí vzájemné dohody o komunikaci mezi autorem a

¹⁸¹ Příklad zpracované licenční smlouvy, která byla vytvořena v rámci projektu Videoarchiv, je uveden v Metodice. Kromě úrovně přístupu díla v databázi Videoarchivu si autor volí další způsoby užití licence, jako je např. bezplatný přístup pro širokou veřejnost v rámci NFA a jeho partnerských institucí nebo zpoplatněný přístup pro širokou veřejnost mimo NFA a jeho partnerské instituce. KLODNER, Michal (ed.) a kol. Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-07-31]. s. 119–121. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

¹⁸² Filmová distribuce. Národní filmový archiv [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/sluzby/distribuce/o-distribuci>>.

archivem je to, že o každé prezentaci (ať už zpoplatněné nebo v rámci prezentací NFA) bude autor předem informován. NFA zároveň uvítá, pokud jej autoři informují o případných uvedeních svých děl, díky čemuž pak tyto informace budou moci být zaneseny do archivační dokumentace.¹⁸³ Informace o licenčních oprávněních a o případných možnostech zápůjčky díla se nacházejí v databázi u předmětu díla v sekci Conditions of access area and use area.

Národní filmový archiv od roku 2020 ve spolupráci s internetovou platformou Artyčok.TV (provozovaná na AVU) připravoval také projekt nazvaný Absence ve videoarchivu, který měl za cíl zhodnotit určité části převzaté kolekce videoarchivu VVP AVU. Každý rok tak byli přizváni hosté, kteří jsou odborníky v jiných oblastech než umění, aby se zamysleli nad rámcem budovaného Videoarchivu a nad tím, jaká díla, umělci či koncepty zde nejsou zastoupeny. Intervence Absence ve videoarchivu, které v rámci řešených témat prezentovaly esej a kolekci relevantních videí, sloužily jako východisko pro následný výběr děl do fondu Videoarchiv NFA. Tato videa pak byla v rámci jednotlivých epizod promítána v kině Ponrepo, a to v rámci cyklu Paralelní kino. Doposud takto byly realizovány tři intervence: Absenci ve Videoarchivu 1¹⁸⁴ připravila socioložka a mediální teoretička Irena Reifová, Absenci ve videoarchivu 2¹⁸⁵ environmentální sociolog Arnošt Novák a Absenci ve videoarchivu 3¹⁸⁶ kulturní antropoložka Markéta Špiritová.

¹⁸³ Rozhovor se Sylvou Polákovou, hlavní řešitelkou projektu Videoarchiv, v Praze dne 18. 10. 2021.

¹⁸⁴ REIFOVÁ, Irena. Absence ve Videoarchivu 1 (kolekce VVP AVU) – Neoliberální stachanovci. Artyčok.TV [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-vvp-avu-neoliberalni-stachanovci-cesky-videoart-perspektivou-kriticke-teorie>>.

¹⁸⁵ NOVÁK, Arnošt. Absence ve videoarchivu 2 (kolekce VVP AVU) – Přistát na zem s českým audiovizuálním uměním a hledat pozemšťanství. Artyčok.TV [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-2-kolekce-vvp-avu-pristat-na-zem-s-ceskym-audiovizualnim-umenim-a-hledat-pozemstanstvi>>.

¹⁸⁶ ŠPIRITOVÁ, Markéta. Absence ve videoarchivu 3 (kolekce VVP AVU) – Paměť, migrace a nacionalismus. Artyčok.TV [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-3-kolekce-vvp-avu-pamet-migrace-a-nacionalismus>>

4.5 Publikace

Jedním z klíčových výstupů projektu je odborná publikace *Mapování pohyblivého obrazu. Média, aktéři a místa v českém prostředí*¹⁸⁷ vydaná v roce 2022.¹⁸⁸ Ta je věnována „kritickému zhodnocení praxe pohyblivého obrazu v českém uměleckém provozu od sedmdesátých let minulého století do současnosti“¹⁸⁹ a v jednotlivých kapitolách nabízí specifické, tematicky profilované pohledy na historii a kontextualizaci pohyblivého obrazu, který se nachází na hranici kinematografie a uměleckého provozu. Na pomezí těchto oblastí se nacházejí také zájmy autorů publikace, kteří reprezentují kunsthistorický a/nebo filmovědný přístup. Publikace skrze původní autorské studie objasňuje vývoj a postavení „disciplíny“ umění pohyblivého obrazu, a výrazně tak – coby první přehledová odborná publikace zabývající se českým pohyblivým obrazem – přispívá k uchopení dané problematiky a akcentuje význam ustanovení oboru a terminologie umění pohyblivého obrazu, jež se vyskytuje jak v uměnovědném, tak ve filmovědném diskurzu. Editory publikace jsou Sylva Poláková a Martin Mazanec, kteří jsou, stejně jako autoři knihy, řešitelé výzkumného projektu Videoarchiv.

Publikace je rozdělena do tří kapitol, které se vztahují k jednotlivým tematickým oblastem. První kapitola se zabývá historickým výzkumem (*Historie – Mediální variety pohyblivého obrazu*) a obsahuje studie věnující se varietě médií (*Paralelní média pozdního socialismu*, Martin Blažíček), počátkům videa (*Hodiny, dny a týdny výstav videa. „Podmínky pro vznik videa v Čechách“*, Martin Mazanec), dokumentaci performance (*Od záznamu akce k videoperformance. Mezi životem a dokumentací*, Sylva Poláková) a internetovému umění (*Net art jako umění pohyblivého obrazu: východiska a prezentace*,

¹⁸⁷ MAZANEC, Martin a SYLVA POLÁKOVÁ, ed. *Mapování pohyblivého obrazu. Média, aktéři a místa v českém prostředí*. Praha: Národní filmový archiv, 2022. [cit. 2023-07-16]. ISBN 978-80-7004-199-4.

¹⁸⁸ Uvedení knihy proběhlo 30. 5. 2023 v pražském knihkupectví ArtMap. Slavnostní uvedení knihy *Mapování pohyblivého obrazu*. Národní filmový archiv [online]. [cit. 2023-07-29]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/o-nas/na-cem-pracujeme/akce/29965-slavnostni-uvedeni-knihy-mapovani-pohybliveho-obrazu>>.

¹⁸⁹ *Knihy*. Videoarchiv NFA [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/kniha/>>.

Marie Meixnerová). Druhá kapitola se věnuje diskurzu pohyblivého obrazu (*Diskurz – Vyjednávání o pohyblivém obrazu*) se studii o úloze videa v uměleckém školství („*Já jsem tady!*“ *Počátky výuky umění pohyblivého obrazu na českých uměleckých školách*, Tomáš Pospiszyl), o vztahu k humanitním vědám (*Filmová věda v pohybu*, Kateřina Svatoňová) a o kurátorství (*Digitální, intermediální a mezinárodní konfrontace. Prezentace umění pohyblivého obrazu na počátku nového milénia*, Markéta Mansfieldová). Třetí kapitola sleduje praxi ve filmovém a výtvarném provozu (*Praxe – Cirkulace pohyblivého obrazu*) a jsou v ní zahrnuty studie věnující se vystavování (*Z kina do galerie a zase zpět? K cirkulaci pohyblivého obrazu v prostředí (post)socialistické země a jejímu teoretickému rámci*, Matěj Forejt), časopisům (*Dozrávání na terminologickém poli. Konstrukt pohyblivého obrazu a jeho rezonance v uměleckých periodikách*, Eva Krátká), soutěžím a festivalům (*Soutěžní klece a výběhy pro pohyblivé obrazy*, Lenka Střeláková) a archivování (*Sbírka není projekt (epilog). O snahách sbírat a uchovávat pohyblivý obraz v českém kontextu*, Matěj Strnad).

Publikace vyšla ve dvou jazykových verzích – v českém a anglickém jazyce (pod názvem *Mapping the Moving Image. Media, Agents, and Sites in the Czech Context*) a je kromě bohatých obrazových příloh doplněna i o QR kódy odkazující na konkrétní díla ve sbírce Videoarchiv.

5 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zmapovat současný stav praxe sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu a zohlednit při tom také dílčí aktivity spjaté s jeho prezentací a zpřístupněním. Práce sledovala situaci ve veřejných sbírkotvorných institucích – NGP, MG, GHMP, GMU a NFA. Vycházela z předpokladu, že aktivity ve zmíněných oblastech jsou v těchto institucích pouze fragmentární a metody při nakládání s pohyblivým obrazem nedostatečné.

Pro vyhodnocení současného stavu ve zkoumaných oblastech těchto institucí bylo klíčové popsat iniciativy, které se uskutečnily v posledních letech (oblast sledování je časově vymezena obdobím 2012–2022) a které vypovídají nejen o vývoji přístupů v jednotlivých institucích, ale také o dílčích krocích při řešení otázek spjatých s problematikou pohyblivého obrazu. Zmapování vývoje za posledních deset let ukázalo, že v některých oblastech došlo k významným posunům. Zásadní aktivity proběhly především díky realizaci výzkumného projektu NFA s názvem Videoarchiv (v letech 2020–2023), který byl iniciován mj. na základě dříve uskutečněných diskuzí, jež na nedostatečnou péči o umění pohyblivého obrazu v České republice poukazyvaly. Díky vzájemnému sdílení postojů a odhalování aktuálních praktik při zacházení s pohyblivým obrazem se nastínila možná východiska pro budoucí zajištění a uchování části kulturního dědictví, kterým umění pohyblivého obrazu bezesporu také je. NFA s ohledem na zájem dalších institucí vytvořil *Metodiku dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy*¹⁹⁰, kterou uplatnil při založení vlastního sbírkového fondu *Videoarchiv*. Ta by měla být uplatnitelná také v dalších paměťových institucích muzejního a archivního typu, které již pohyblivý obraz spravují nebo mají zájem jej sbírat za účelem dlouhodobého digitálního uchovávání

¹⁹⁰ KLODNER, Michal (ed.) a kol. *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

a zpřístupnění. Sbírkotvorné instituce, se kterými v rámci výzkumného projektu NFA spolupracoval (MG, NGP, GHMP, GMU), se k následnému uplatnění metodiky nezavázaly a zatím ani není příliš jasné, zda ji ve své budoucí praxi uplatní (a případně do jaké míry). Její vytvoření ale může spoustu dosud problematických postupů objasnit a přispět k dalším posunům v praxi institucí, kterým v systematizaci sbírání a uchovávání tohoto typu děl metodika chyběla nebo jim chyběly i personální a finanční prostředky a další nástroje pro vytvoření metodiky vlastní.

NGP a MG se shodují, že systematické sbírání pohyblivého obrazu není možné praktikovat ve stávajících podmínkách obou galerií, jež nedisponují prostředky pro vytvoření nových pracovních míst pro odborníky, kteří by se oblastí zabývali, ani pro větší množství nových akvizic. Upozorňují také na vysoké náklady spjaté s provozem péče o stávající sbírkové předměty a na zohledňování dalších uměleckých médií při budování sbírek.

Z výzkumu vyplývá, že nelze důkladně zmapovat, jaká díla pohyblivého obrazu ve svých sbírkách tyto instituce mají, ani konkrétní podmínky akvizičních ujednání nebo dlouhodobé péče o tato díla. Důvodem je především nedostupnost těchto informací v online databázích sbírek a v dalších veřejných zdrojích.

Příslibem rozvoje v oblasti sbírání a uchovávání umění pohyblivého obrazu je činnost GMU, která v roce 2019 založila samostatnou Sbíрку pohyblivého obrazu. Dle dostupných informací je zřejmé, že ji GMU nadále rozvíjí, systematizuje a zároveň také zajišťuje podmínky pro její dlouhodobé uchovávání při budování vlastního specializovaného deponitáře.

V oblasti uchovávání se díky výsledkům výzkumného projektu Videoarchiv zdá, že jedním z možných modelů, který by mohl fungovat napříč institucemi, je centralizovaná péče o díla pohyblivého obrazu. Dlouhodobé uchování děl by zajišťovalo jedno pracoviště, kam by svá díla ze sbírek mohly instituce externě ukládat. Jevilo by se jako logické, kdyby tímto centralizovaným pracovištěm byl právě NFA. Na tomto výsledku by však bylo potřeba proaktivní spolupráce nejen sbírkových institucí, kteří by chtěli tuto službu využívat, ale také Ministerstva kultury. Výzkumný projekt NFA, který získal

podporu programu NAKI II (Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity), byl totiž určen pouze pro tříleté období. Pro následný chod a zajišťování péče o další díla by bylo potřeba vytvořit infrastrukturu, zprostředkovat pracovní místa pro interdisciplinární tým a zajistit další financování na technickou podporu a provoz. NFA v rámci prezentace výsledků ze svého projektu uvedlo, že jsou této variantě otevřeni, ale klíčová by byla spolupráce a iniciativa dalších institucí. Tento centralizovaný model se „sdíleným pracovištěm“ by dle Jitky Hlaváčkové uvítala GHMP, ředitel GMU František Zachoval tento model naopak principiálně odmítá: *„Úvahy o společné archivačně-distribuční platformě, odříznuté od sbírkových fondů, jako je malba, kresba, socha, grafika nebo fotografie považujeme za značně nevhodné. Většina sbírkotvorných institucí plnících funkci dle zákona 122/2000 Sb. současně provádí v oboru své působnosti také základní výzkumnou činnost. Výsledky zkoumání jsou posléze veřejně šířeny rozličnými formami, například prostřednictvím stálých expozic, krátkodobých výstav, edukačních programů, přednášek, monografií nebo kritických katalogů nejen v České republice, ale i v zahraničí, a to způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu. Na základě těchto zákonných standardů a zákonných postupů si nedovedeme představit, že udělujeme zodpovědnost za daný typ uměleckých děl jinému subjektu. Vždy hrozí ztráta média, zcizení dat nebo neautorizovaná distribuce.“*¹⁹¹ Dodává také, že sbírkotvorné instituce jsou podle něj schopné zajistit dlouhodobé uchování pohyblivého obrazu samostatně.

Z výše zmíněného vyplývá, že v rámci navrženého modelu, který by mohl vyřešit problém, se kterým se potýká více institucí, panují neshody, a je prozatím nejasné, jak se k této problematice v budoucnu postaví NGP, MG nebo GHMP.

Další z problematických aspektů, který plyne z dosavadního výzkumu v oblasti sbírání pohyblivého obrazu, je způsob licencování děl pohyblivého obrazu vzhledem k jeho technické reprodukovatelnosti. Zatímco pro NGP, MG a GHMP není při akvizicích děl do sbírky počet prodejních kopií natolik zásadní, aby v případě, že má dílo ve

¹⁹¹ ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1). s. 20.

sbírkách jiná sbírka, dílo do vlastní sbírky nezařadili, GMU se naopak soustředí na pořizování pouze těch děl, u kterých může získat licence výhradní. Sylva Poláková z NFA tuto praxi označuje jako za „uměle vytvářenou jedinečnost díla“¹⁹².

Díličí závěry ukazují, že ač došlo k významným krokům, které posilují současné metody sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu, postoje k naznačeným možným dalším postupům k nalezení řešení napříč sbírkami se mezi institucemi rozcházejí nebo jsou nejednoznačné. Zároveň se v současné praxi aplikují různé přístupy, které mohou vést k dalšímu nejasnému zacházení s pohyblivým obrazem.

Díky výzkumnému projektu Videoarchiv se nejenže podařilo vyvinout odbornou metodiku, ale také ji v praxi, při tvorbě sbírky aplikovat. Snad se tak zabránilo ztrátě alespoň části děl, která jsou významnou součástí české umělecké tvorby. Pro dlouhodobou udržitelnost by však byla nutná kontinuální podpora provozu sbírkového fondu a archivu. Metodika Videoarchivu ustanovuje postupy k dokumentaci, archivaci a zpřístupnění pohyblivého obrazu, sbírkový fond Videoarchiv však není součástí trhu s uměním (resp. do své sbírky díla nenakupuje). Řeší tak sice částečně dosavadní absenci v oblasti dlouhodobého uchování (potažmo jeho zpřístupnění), nicméně na větším zastoupení děl pohyblivého obrazu ve veřejných sbírkách se nijak nepodílí. Je potřeba, aby tuto aktivitu vyvíjely samotné instituce, které by přitom měly mít dostupné nástroje k tomu, aby mohly akvírovaným dílům zaručit jejich péči.

¹⁹² KLAJBANOVÁ, Nela. Sylva Poláková: Jedinečnost technicky reprodukovatelného díla je protimluv. *Artalk.cz* [online]. 22. 11. 2021 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/22/sylva-polakova-jedinecnost-technicky-reprodukovatelneho-dila-je-protimluv>>.

Resumé

Práce mapuje současný stav praxe sbírání a uchovávání pohyblivého obrazu ve veřejných sbírkotvorných institucích v České republice – v Národní galerii Praha, Moravské galerii, Galerii hlavního města Prahy, Galerii moderního umění v Hradci Králové a v Národním filmovém archivu. Kromě současné praxe se práce věnuje také vývoji hledání postupů a systematických metod při práci s pohyblivým obrazem a zodpovědnosti za jeho péči. Vzhledem k povaze pohyblivého obrazu, který se nachází na pomezí dvou provozů – výtvarného a kinematografického –, není zřejmé, jaký typ instituce by měl o tato díla pečovat. V letech 2020–2023 se Národní filmový archiv věnoval výzkumnému projektu Videoarchiv, jehož výstupem je vypracovaná *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy*, která by měla být uplatnitelná také v dalších paměťových institucích muzejního a archivního typu. Práce se věnuje možným způsobům uplatnění této metodiky napříč institucemi a nacházení možných modelů spolupráce, aby se zabránilo ztrátě části kulturního dědictví, kterým je bezesporu také umění pohyblivého obrazu.

Summary

The thesis maps the current state of the practice of collecting and preserving moving image in public collection institutions in the Czech Republic – National Gallery Prague, Moravian Gallery in Brno, Prague City Gallery, Gallery of Modern Art in Hradec Králové and the National Film Archive. In addition to the research of current practice, this thesis is also dedicated to mapping the development of the creating systematic methods when working with the moving image and the responsibility for its preservation. Due to the character of the moving image, which is located in two environments – visual art and cinematography, it is not clear what type of institutions should take responsibility and care of these works. In the years 2020–2023, the National Film Archive developed Videoarchiv research project, the output of which is the *Methodology of documentation, archiving and accessibility of artworks with audiovisual contents of a non-cinematographic nature*, which should also be applicable in other memory institutions of the museum and archival type. The thesis is devoted to the possible ways of implementing this methodology across institutions and finding possible models of cooperation in order to prevent the loss of this part of the cultural heritage, which is undoubtedly also the art of the moving image.

Résumé

La thèse dresse un état des lieux des pratiques de collecte et de conservation des images en mouvement dans les institutions publiques de la République tchèque - la Galerie nationale de Prague, la Galerie morave, la Galerie de la ville de Prague, la Galerie d'art moderne de Hradec Králové et les Archives nationales du film. Outre la pratique actuelle, la thèse se concentre également sur le développement de la recherche de procédures et de méthodes systématiques dans le travail avec l'image en mouvement et la responsabilité de son entretien. En raison de la nature de l'image en mouvement, qui se situe à la frontière entre deux domaines artistiques - les beaux-arts et le cinéma - il n'est pas évident de déterminer quel type d'institution devrait s'occuper de ces œuvres. Au cours des années 2020-2023, les Archives nationales du film ont travaillé sur le projet de recherche Videoarchive, dont le résultat est une *Méthodologie pour la documentation, l'archivage et l'accès aux œuvres d'art à contenu audiovisuel de nature non cinématographique*, qui devrait également être applicable à d'autres institutions de mémoire de type musée et archives. La thèse explore les possibilités d'application de cette méthodologie à travers les institutions et la recherche de modèles de coopération possibles pour empêcher la perte d'une partie du patrimoine culturel, qui est sans aucun doute l'art de l'image en mouvement.

Použité zdroje

Publikované prameny

Archiv. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <<https://www.vasulkakitchen.org/cs/activities>>.

Autoři a autorky. *Videoarchiv* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/autori-a-autorky/>>.

Bach systems [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <<http://www.bach.cz>>.

Central European Art Database [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<http://cead.space/Detail/site/3063>>.

Digitalizace. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/sbirky/digitalizace/>>.

Díla. *Videoarchiv* [online]. [cit. 2023-07-28]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/videoarchiv/>>.

Dokumentace výstav. *Videoarchiv NFA* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/online-vystavy.pdf>>.

etc. galerie [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/gallery-info/>>.

etc. galerie. Meze pohybu a sbírkové instituce [audiovizuální záznam]. Praha: Artyčok.TV [online]. 2019. Dostupné z: <<https://artycok.pages.dev/cs/post/meze-pohybu-a-sbirkove-instituce>>.

Filmová distribuce. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/sluzby/distribuce/o-distribuci>>.

Historie, vize a mise. *GHMP* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/historie-vize-mise/>>.

Jak je důležité být v (pohyblivém) obraze. *Národní galerie Praha* [online]. 2015 [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <<https://www.ngprague.cz/udalost/72/jak-je-dulezite-byti-v-pohyblivem-obrazu>>.

Kniha. *Videoarchiv NFA* [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/kniha/>>.

Lab.SNG [online]. Bratislava [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <<https://lab.sng.sk>>.

Lidé. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/o-nas/kdo-jsme/lide>>.

Muzejní VadeMeCum. *Bach systems* [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <<http://www.bach.cz/produkty/muzejni-vademecum/>>.

NAKI II – Audiovizuální dílo mimo kontext kinematografie: dokumentace, archivace a zpřístupnění. *Národní filmový archiv: Výzkumné projekty* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/veda-a-vyzkum/projekty/>>.

Národní galerie Praha: Naše sbírky [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://www.ngprague.cz/o-nas/sbirky>>.

NEW MEDIA MUSEUMS: Creating Framework for Preserving and Collecting Media Arts in V4. *Central European Art Database* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <http://cead.space/Detail/projects/3797/lang/cs_CZ>.

New Media Museums Colloquium: Collecting and Preserving Media Arts: program a video záznamy. Muzeum umění Olomouc: Central European Art Database [online]. 26. 3. 2022. [cit. 2023-01-20] Dostupné z: <http://cead.space/Detail/project-news/3841/lang/cs_CZ>.

New Media Museums – Workshop II (SNG, Bratislava). Muzeum umění Olomouc: Central European Art Database. [online]. 21. 9. 2021. [cit. 2023-01-20] Dostupné z: <http://cead.space/Detail/occurrences/3833/lang/cs_CZ>.

No Art Today? nová díla ze sbírek Galerie hlavního města Prahy. *GHMP* [online]. 2021 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/vystavy/no-art-today-2/>>.

NOVÁK, Arnošt. Absence ve videoarchivu 2 (kolekce VVP AVU) – Přistát na zem s českým audiovizuálním uměním a hledat pozemšťanství. Artyčok.TV [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-2-kolekce-vvp-avu-pristat-na-zem-s-ceskym-audiovizualnim-umenim-a-hledat-pozemstanstvi>>.

Online sbírky. *GHMP* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/sbirky/>>.

PAF [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <www.pifpaf.cz>.

PAF Praha. *PAF* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://pifpaf.cz/projekty/paf-praha>>.

PAF Praha: Moving Image. Curatorial Principles II. [online]. 2. 11. 2020. [cit. 2023-01-20] Dostupné z: <<https://fb.watch/iujHstUwRX/>>.

Péče o sbírky: Shromažďování. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/sbirky/pece-o-sbirky/shromazdovani-2/>>.

Pohyblivé obrazy a Jiné vize. *Artyčok.TV* [online]. 26. 9. 2016 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/pohyblive-obrazy-2>>.

Pohyblivé obrazy – tři kulaté stoly v GAMU. *PAF* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<https://archive.pifpaf.cz/cs/2016-stoly-gamu>>.

Pro badatele. *Videoarchiv NFA* [online]. [cit. 2023-01-21]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/pro-badatele/>>.

Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II). Ministerstvo kultury České republiky, 2013. [online]. [cit. 2023-08-05]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/program-na-podporu-aplikovaneho-vyzkumu-a-experimentalniho-vyvoje-narodni-a-kulturni-identity-na-leta-2016-az-2022-naki-ii-2286.pdf>.

REIFOVÁ, Irena. Absence ve Videoarchivu 1 (kolekce VVP AVU) – Neoliberální stachanovci. *Artyčok.TV* [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-vvp-avu-neoliberalni-stachanovci-cesky-videoart-perspektivou-kriticke-teorie>>.

Sbírka pohyblivého obrazu. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://www.galeriehk.cz/sbirky/sbirka-pohybliveho-obrazu/>>.

Sbírky. *Moravská galerie* [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <<https://moravska-galerie.cz/sbirky/>>.

Sbírky Národní galerie Praha: Informace [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://sbirky.ngprague.cz/informacie>>.

Slavnostní uvedení knihy Mapování pohyblivého obrazu. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-07-29]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cs/o-nas/na-cem-pracujeme/akce/29965-slavnostni-uvedeni-knihy-mapovani-pohybliveho-obrazu>>.

ŠPIRITOVÁ, Markéta. Absence ve videoarchivu 3 (kolekce VVP AVU) – Paměť, migrace a nacionalismus. Artyčok.TV [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <<https://artycok.tv/cs/post/absence-ve-videoarchivu-3-kolekce-vvp-avu-pamet-migrace-a-nacionalismus>>.

Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu: Mezinárodní kolokvium. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

Umělecké sbírky digitální epochy v galerii a muzeu. *Vašulka Kitchen Brno* [online]. 2019 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://vasulkakitchen.org/cs/umelecke-sbirky-digitalni-epochy-v-galerii-a-muzeu>>.

Vademecum – sbírková databáze [online]. [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://ng.bach.cz/ng_vade/>.

Vašulka Kitchen Brno [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <<https://www.vasulka-kitchen.org/cs/about-us>>.

Videoarchiv. *Videoarchiv* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/videoarchiv/>>.

Videoarchiv NFA [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/projekt/>>.

Základní informace o galerii. *Moravská galerie* [online]. [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <<https://moravska-galerie.cz/o-galerii>>.

Literatura

BARTLOVÁ, Anežka a Anna REMEŠOVÁ. František Zachoval: Pohyblivý obraz se sbírá jen minimálně. *Artalk.cz* [online]. 8. 3. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/03/08/frantisek-zachoval-pohyblivy-obraz-se-sbira-jen-minimalne/>>.

Ceník služeb Národního filmového archivu. *Národní filmový archiv* [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <<https://nfa.cz/cz/obchod-a-distribuce/cenik-a-vypujcni-rad/cenik/>>.

DOUBKOVÁ, Svatava. *Sbírky videoartu. Komparace sbírkotvorné činnosti v České republice a zahraničí* [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/h2fxos/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavlína Míčová.

Hradecká Galerie moderního umění rozšiřuje sbírku pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 25. 11. 2021 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/25/hradecka-galerie-moderniho-umeni-rozsiruje-sbirku-pohybliveho-obrazu/>>.

ISAD(G): Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis: Přijato Komisí pro popisné standardy, Stockholm, Švédsko, 19.–22. září 1999, 2. vyd., Praha, 2009 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.ica.org/sites/default/files/CBPS_2009_Guidelines_ISAD%28G%29_Second--edition_CZ.pdf>.

JUŘÍKOVÁ, Magdalena. Vyjádření GHMP k akvizicím pohyblivého obrazu. *Artalk.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/12/10/vyjadreni-ghmp-k-akvizicim-pohybliveho-obrazu/>>.

KLAJBANOVÁ, Nela. Sylva Poláková: Jedinečnost technicky reprodukovatelného díla je protimluv. *Artalk.cz* [online]. 22. 11. 2021 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2021/11/22/sylva-polakova-jedinecnost-technicky-reprodukovatelneho-dila-je-protimluv>>.

KLAJBANOVÁ, Nela. *Současné umění pohyblivého obrazu filmu a videa a jeho distribuční metody v České republice* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/hniigk/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Martin Mazanec, Ph.D.

KLODNER, Michal (ed.) a kol. *Metodika dokumentace, archivace a zpřístupnění uměleckých děl s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy* [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/metodika-dokumentace-archivace-a-zpristupneni.pdf>>.

KLODNER, Michal. Technicko-organizační směrnice provozu archivního systému pohyblivého obrazu [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/NFA_Technicko-organizacni-smernice.pdf>.

KLODNER, Michal. Dlouhodobé digitální uchování v kurátorském životním cyklu mediálního umění. In: *New Media Museums: Collecting and Preserving Media Arts* [online]. Muzeum umění Olomouc, 2022 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <<https://newmediamuseums.multiplace.org/klodner>>.

KODEX FEMINISTICKÉ UMĚLECKÉ INSTITUCE. *Feminist (art) institutions* [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <<http://feministinstitution.org/kodex/>>.

Manuál pro kulturní instituce v době klimatické změny. *Umění pro klima* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <<http://umeniproklima.cz/manual-pro-kulturni-instituce-v-dobe-klimaticke-zmeny/>>.

Manuál pro zacházení s pohyblivým obrazem. *Etc. galerie* [online]. 2019 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <<https://etcgalerie.cz/cs/manual/>>.

MAZANEC, Martin a Sylva POLÁKOVÁ, ed. Mapování pohyblivého obrazu. Média, ak-téři a místa v českém prostředí. Praha: Národní filmový archiv, 2022. ISBN 978-80-7004-199-4.

MAZANEC, Martin. VÝZKUMNÝ PROJEKT: ČESKÝ VIDEOART: Od programu k formě. *A2* [online]. 2008, (46) [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <<https://www.advojka.cz/archiv/2008/49/vyzkumny-projekt-cesky-videoart>>.

Metodika digitalizace audiovizuálních děl. Zpřístupnění sbírek NFA v současných tech-nologických podmínkách. Národní filmový archiv [online]. 2014. [cit. 2023-01-19]. Do-stupné z: <https://nfa.cz/wp-content/uploads/2014/08/Metodika_digitali-zace_NFA_srpen2014.pdf>.

Neklid obrazu: Meze Pohybu [online]. 2019 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://etcgalerie.cz/wp-content/uploads/2018/04/ETC_RI_Limits_of_motion.pdf>.

New Media Museums //Proceedings// : Collecting and Preserving Media Arts. *New Media Museums* [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <<https://newmediamuse-ums.multiplace.org/proceedings>>.

New Media Museums: Report z prvního workshopu. Muzeum umění Olomouc: Central European Art Database [online]. 2021. [cit. 2023-01-14]. Dostupné z: <<http://cead.space/Detail/occurrences/3808>>.

Osvědčení o uznání uplatněné metodiky. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, odbor výzkumu a vývoje, 2022. Dostupné také z: <<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/12/osvedceni-metodiky-273-nmets.pdf>>.

POLÁKOVÁ, Sylva. RELOKACE FILMOVÉHO OBRAZU / SVĚT MEDIÁLNÍCH FASÁD. *Cinepur* [online]. 2009, (#62) [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<http://cinapur.cz/article.php?article=1623>>.

PURKRÁBKOVÁ, Noemi. O životě a smrti pohyblivých obrazů. *ART ANTIQUES*, 2022, č. 3, ISSN 1213-8398.

Specializovaná databáze Videoarchivu Národního filmového archivu. Manuál pro práci s webovým rozhraním. Národní filmový archiv [online]. 2022. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z:

<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/manual_videoarchiv.pdf>.

SVATOŠ, Jonáš. Popis poloprovozu vytváření a zpřístupnění digitálních archivních balíčků se zaměřením na umělecká díla s audiovizuálním obsahem nekinematografické povahy [online]. Národní filmový archiv, 2022 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z:

<https://videoarchiv-nfa.cz/wp-content/uploads/2022/06/NFA_poloprovoz-vytvareni-a-zpristupneni.pdf>.

Střednědobá koncepce rozvoje Moravské galerie v Brně pro období 2019–2024. Moravská galerie [online]. 2019. [cit. 2023-01-14]. Dostupné z: <https://moravska-galerie.cz/wp-content/uploads/2022/04/koncepce__financni_plan.pdf>.

STRNAD, Matěj. *Neklid obrazu: Meze pohybu* [online]. etc. galerie, 2019 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://etcgalerie.cz/wp-content/uploads/2018/04/ETC_RI_Limits_of_motion.pdf>.

TZ: Jiné vize CZ (2007-2015). In: *Artalk* [online]. 2016 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2016/07/11/tz-jine-vize-cz-2007-2015/>>.

TZ: Projektor – online galerie pohyblivého obrazu GHMP. *Artalk.cz* [online]. 21. 5. 2018 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <<https://artalk.cz/2018/05/21/tz-projektor-online-galerie-pohybliveho-obrazu-ghmp/>>.

VAVROVÁ, Barbora a Sylva POLÁKOVÁ. Videoarchiv jako obraz doby. Rozhovor se Slávou Sobotovičovou o videoarchivu VVP AVU. Filmový přehled [online]. 2019 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <<https://www.filmovyprehled.cz/cs/revue/detail/videoarchiv-jako-obraz-doby-rozhovor-se-slavou-sobotovicovou-o-videoarchivu-vvp-avu>>.

Výroční zpráva Galerie hlavního města Prahy za rok 2021. Galerie hlavního města Prahy [online]. 2022. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.ghmp.cz/wp-content/uploads/2022/03/ghmp_vz21_online.pdf>.

Výroční zpráva *Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2019*. Galerie moderního umění v Hradci Králové [online]. 2020. [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2021/03/Vyrocnizprava_za_rok_2019-30.pdf>.

Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2021. Galerie moderního umění v Hradci Králové [online]. 2022. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2022/06/VZ_2021_Web.pdf>.

Výroční zpráva Galerie moderního umění v Hradci Králové za rok 2022 [online]. Galerie moderního umění v Hradci Králové. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/wp-content/uploads/2023/04/Výroční-zpráva-2022_web.pdf>.

Výroční zpráva Národní galerie Praha za rok 2021. Národní galerie Praha [online]. 2022. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <<https://ngp-prod.brainz.cz/storage/4605/Výroční%AD-zpráva-NGP-2021.pdf>>.

Výroční zpráva Národní galerie Praha za rok 2022. [online]. Národní galerie Praha, 2023 [cit. 2023-08-01]. <Dostupné z: https://admin.www.ngprague.cz/storage/5818/2022-Výroční_zpráva_NGP.pdf>.

VOJTĚCHOVSKÝ, Miloš, ed. *Vašulkova kuchyňská kniha #1*. Brno: Vašulka Kitchen Brno, 2020. ISBN 978-80-907763-4-0.

ZACHOVAL, František. Důležité otázky a odpovědi vyplývající z akvizic pohyblivého obrazu. *Prostor Zlín*. 2022, XXIX.(1).

